12/2020
01/2021

ROČNÍK 4 / ČÍSLO 12/2020 - 01/2021 / 0,70 €
WWW.RKMAGAZIN.SK

Hlas, ktorý nemlčí

SK

RK MAGAZÍN

ISSN 2585-7916

TÉMA

Dopravná situácia v Ružomberku

→ Strana 10

TVÁR ČÍSLA

Rehoľná sestra v akcii z Ludrovej

→ Strana 28

SPRAVODAJSTVO

VIANOCE V RUŽOMBERKU

Aktuálna situácia zmarila tradičné vianočné trhy v centre mesta. Sviatočnú atmosféru však ponúkne Ľadové kráľovstvo v Hrabove.

→ Strana 7

Inštitút RK

Pomôžte nám pomôcť !

ĎAKUJEME!

Inštitút RK v rámci projektu "Pomôžte nám pomôcť" pomohol trom rodinám a kúpou kníh podporil projekt Daruj Knihu. Suma nakoniec výrazne prevýšila naplanovanych 1000 eur. Aj s vašou pomocou sa nám aspoň čiastočne podarilo uľahčiť tieto zvláštne časy ľudom, ktorí to naozaj potrebujú.

Darovali sme:

- **notebook** určený na online vyučbu detí
- **tri mobilné telefóny** určené na online vyučbu detí
- **šek na 300€** určený na ABA terapiu pre chlapčeka s poruchou autizmu
- **knihy** deťom, ktoré si svoju knihu vysnívali, no nemohli si ju dovoliť kúpiť

fb.com/institutrk

Robo Kolár
predseda občianskeho združenia Inštitút RK

www.institutrk.sk

A už tempo spomalíme?

SPRAVODAJSTVO — 7

Vianoce v znamení pandémie

TÉMA — 10

Ako sú na tom úseky diaľnic a rýchlostných ciest pri Ružomberku?

ROZHOVOR — 15

Nový vedúci odboru životného prostredia: Do úradu som nenastúpil preto, aby som zničil Mondi SCP

REPORTÁŽ — 19

Ako sa z malého klamstva stane veľký O.Y.E.P?

ŠPORT — 47

Fyzioterapeutka MFK Ružomberok: Medzi futbalistami som zapadla

RK Magazín, 12/2020 - 01/2021, ročník IV., mesačník, 17. 12. 2020
Adresa redakcie: Madačova 1/A, 034 01 Ružomberok
Email: redakcia@rkmagazin.sk
Web: www.rkmagazin.sk
Telefón: + 421 902 812 289
Šéfredaktor: Anna Zábojníková
Redaktori: Nikola Marhefková, Anna Šenkeríková, Juraj Brezáni
Dizajn, Grafika, web: Jaroslav Moravčík
Vydavateľ: R PRESS, s.r.o., Madačova 1/A, 034 01, Ružomberok IČO: 51 058 316
Redakčná rada: Boris Kudlička (čestný predseda), Norbert Gašaj (predseda), Ján Benčík, Robert Chmúra, Mário Kučerka, Ján Kuráň, Fedor Polóni, Alžbeta Rajtková, Ivan Rončák
Inzercia: Jaroslav Moravčík, + 421 908595 591, inzercia@rkmagazin.sk
Predplatné: RK Magazín si môžete predplatiť v elektronickej podobe na inzercia@rkmagazin.sk
Tlač: Petit Press, a.s.
Registračné čísla: EV 5573/17, ISSN: 2585-7916
Uzávierka: 11. 12. 2020

Autorské práva ma vydavateľ. Bez písomného súhlasu vydavateľa je zakázané akékoľvek použitie časti alebo celého diela, najmä rozširovanie, rozmnožovanie, akýmkoľvek spôsobom, mechanickým alebo elektronickým, v slovenskom alebo akomkoľvek inom jazyku.

Milé Ružomberčanky a Ružomberčania,

pamätáte si ešte minuloročný december? Zhon na každom rohu... On musel kúpiť deň pred Štedrým dňom darček, lebo predtým nestíhal, ona zas zháňala potraviny, aby bolo na vianočnom stole všetko potrebné. On sediac v aute trúbil v kolóne, ona zas rozčertená, keď ju na priechode pre chodcov takmer prešlo auto. Zhrnúť to môžeme do jediného slova – stres. Sme o rok starší, mali by sme byť aj o rok múdrejší. Zmenilo sa však niečo?

Absolútne nič, dokonca ani pandémia nás nespomalila. Tá nám mohla ešte lepšie rozjasniť naše videnie, že podstatné nie sú darčeky alebo tip-top pripravená večera. Dnes je vzácne už len to, že sa na Vianoce či Nový rok všetci stretneme v kruhu najbližších. To je najväčší dar roka 2020, že máme jeden druhého a nestratili sme sa vo svete plnom nezmyselností.

Aj keď nežijeme úplne príjemné časy, v RK Magazíne vám aj v tomto dvojčísle ponúkame to najlepšie z ružomberského okolia. Nielen o životnom prostredí sme sa rozprávali s Jurajom Burganom, opísali sme dopravnú situáciu v meste a veríme, že sa s nami oblečiete do plaviek a vychutnáte si časy, keď mal Ružomberok svoje kúpalisko.

Budeme radi, ak počas dlhších zimných večerov zalistujete našim magazínom a veríme, že príbehy, ktoré inšpirovali nás, budú podnetné aj pre vás. Príjemné čítanie, požehnané Vianoce a úspešný nový rok vám želá celá redakcia RK Magazínu.

Juraj Brezáni
redaktor

Z mestskej rady odchádzajú dvaja poslanci

Poslanci z Klubu Za slušný Ružomberok Ján Kuráň a Ľubomír Kubáň sa vzdávajú členstva v mestskej rade. Klub zároveň nebude delegovať žiadnych ďalších poslancov do rady ako náhradu.

Odstúpenie poslancov podľa oficiálneho stanoviska súvisí s tým, že sa im ako opozičným poslancom nepodarilo počas dvoch rokov presadiť žiadnu zásadnú zmenu v smerovaní mesta, zásadnejšiu zmenu neočakávajú ani pri pohľade do budúcnosti.

„Práve preto považujeme naše zotrvanie v mestskej rade za zbytočné. Našu prácu poslancov, ako aj všetky ostatné funkcie v meste, ktoré nám boli zverené, budeme naďalej vykonávať zodpovedne a s najväčšou vážnosťou," píšu obaja poslanci v liste adresovanom radnici.

Mestskú radu bude po novom tvoriť už len päť poslancov. Klub primátora je zastúpený poslancom Milanom Šlávkom, Slavomírom Klačkom či viceprimátorom Michalom Lazárom. Klub KDH viceprimátorom Jánom Bednárikom a poslancom Pavlom Šípošom. Po novom už Klub Za slušný Ružomberok nebude mať v Mestskej rade ani jedného poslanca.

„Mesto Ružomberok rešpektuje slobodné rozhodnutie poslancov vzdať sa členstva v Mestskej rade. Za ich prínos a snahu pomáhať nášmu mestu im ďakujeme," reaguje hovorca mesta Ružomberok Viktor Mydlo. Zároveň vysvetľuje, že mestská rada má mať zastúpenie všetkých politických klubov pôsobiacich v mestskom zastupiteľstve. „Primátor preto osloví Klub Za slušný Ružomberok, aby nominoval svojich zástupcov do tohto dôležitého mestského orgánu. O novom zložení Mestskej rady napokon rozhodnú poslanci počas niektorého z budúcich rokovaní mestského zastupiteľstva," informuje hovorca mesta Viktor Mydlo.

Poslanci Ján Kuráň a Ľubomír Kubáň počas mestského zastupiteľstva.
Zdroj: Viktor Mydlo

„Nie je to nič osobné. Bol to už dlhodobejší problém, ktorý sa postupne časom nabaľoval, až sme obaja s Ľubom Kubáňom dospeli k názoru, že teraz to treba ukončiť, lebo naše ďalšie pôsobenie v rade by bolo prinajmenšom zbytočné," hovorí o svojom odchode poslanec Ján Kuráň a zdôrazňuje, že po dvoch rokoch sa ukázalo, že všetko je už vopred dohodnuté.

Mestská rada je iniciatívnym, výkonným a kontrolným orgánom mestského zastupiteľstva. Plní úlohy podľa rozhodnutia mestského zastupiteľstva. Zároveň plní funkciu poradného orgánu primátora mesta. Schádza sa podľa potreby, najmenej raz za tri mesiace. Jej zasadnutie zvoláva a vedie primátor. Mestská rada v Ružomberku opäť funguje po štvorročnej prestávke, v predchádzajúcom volebnom období ju primátor Igor Čombor nezriadil.

Autor: Anna Zábojníková

Lásku zabalili do krabíc od topánok

Vďaka dobročinnému projektu na Vianoce obdarujú osamelých seniorov v domovoch dôchodcov, na ktorých by si inak nik nespomenul. V Ružomberku vyzbierali niekoľkonásobne viac balíčkov, než plánovali, a tak ich posunú aj do susedného Liptovského Mikuláša.

Seniori v domovoch dôchodcov naprieč Slovenskom si pod vianočným stromčekom nájdu balíčky aj od darcov, ktorých vôbec nepoznajú. A darčeky dostanú aj tí, ktorí ich vôbec nečakajú.

Tisícky ľudí sa opäť zapojili do projektu Koľko lásky sa zmestí do krabice od topánok?

Potešenie v čase, keď samota bolí ešte viac

Základy projektu položila mladá Jana Galatová z Bratislavy. V nemocnici pravidelne navštevovala svoju chorú maminu, kde ju trápil pohľad nielen na to, ako jej choroba pomaly berie milovanú osobu. Ľúto jej prišlo i spoluležiacich, ku ktorým za celé týždne neprišiel žiaden príbuzný.

Podelila sa s nimi o donesený koláč či ovocie, no zároveň si povedala, že opusteným seniorom chce pomôcť aj mimo nemocničnú izbu. Práve tejto skupine sa na Slovensku podľa Galatovej veľa pomoci nedostáva.

Potešiť ich chcela práve počas vianočných sviatkov, kedy mnohí pociťujú osamelosť ešte viac.
A tak pred tromi rokmi založila facebookovú skupinu a vyhlásila zbierku vianočných darčekov pre seniorov v domovoch dôchodcov. Prebehla i tento rok. Krabicu od topánok záujemcovia napĺňali rôznymi pozornosťami, orientovať sa mohli aj pomocou kategórií s konkrétnymi tipmi – vložiť niečo teplé, slané, sladké, voňavé, mäkké aj niečo pre potešenie.
A teda čaj, kávu, krekry, čokoládu, hygienické potreby, teplé ponožky či papuče.

Okrem praktických maličkostí bolo možné pribaliť aj podarúnky na krátenie voľných chvíľ. Podľa iniciátoriek si seniori radi potrápia šedú kôru lúštením krížoviek, nestratia sa ani časopisy či knihy. Už podľa fotografií vianočných balíkov, ktoré zaplavili sociálne siete, sa dalo usúdiť, že ľudia kategórie dodržiavajú. Aj tí v Ružomberku.

„Väčšina krabičiek obsahovala to, čo mala, a ľudia sa držali odporúčania. Niektoré krabičky boli skutočne veľmi originálne a výnimočné. Veľmi sa mi páčil ručne maľovaný obrázok, knihy s hlbšou myšlienkou, hačkované prestieradlá, domáce vyrábané čaje, medy, lekváre, karty, termofory a, samozrejme, vyrobené detské priania a kresby," konkretizuje obsah balíčkov Mirka Demková, jedna z dvoch koordinátoriek projektu za Ružomberok.
Práve kontaktným osobám v jednotlivých mestách bolo potrebné do 6. decembra doniesť vianočné balíčky. Tí ich už doručili do vopred vybraných zariadení.
V Ružomberku sa mohli záujemcovia obrátiť aj na Irenu Kamanovú, zapojila sa i Mestská knižnica Ružomberok, ktorá sa stala zberným miestom, kde bolo možné naplnené krabice odovzdať.

Okrem praktických maličkostí mnohí prihodili aj kus človečiny. Hoc darcovia nepoznali adresáta, do krabice vložili pohľadnice s osobným venovaním či vlastnoručne napísaný list.

„Myslím, že práve tie seniorov potešia najviac spolu s peknými slovami k Vianociam. Pozdravy aj priania potešia nejedného človeka a tak aj pre babku či dedka predstavujú akúsi pridanú hodnotu balíčka. Z balíčkov cítiť, že sú robené s láskou a myšlienkou na starkých," potvrdzuje 22-ročná študentka Demková, ktorá sa do projektu zapojila vlani darovaním krabičky, no oslovil ju natoľko, že sa tento rok prihlásila ako kontaktná osoba.

Krabice pred odovzdaním ešte kontrolovali, či v nich náhodou nie sú nepovolené položky. Alkohol, ostré predmety, čerstvé ovocie či potraviny, ktoré sa môžu rýchlo pokaziť.

Projekt nadchol tisícky ľudí

„Je to úžasná aktivita. Minulý rok sme balíčky nedávali na Mikuláša, osvedčilo sa nám podarovať ich na Vianoce. Tí klienti, ktorí odchádzali domov, si zobrali darčeky so sebou. Pre tých, ktorí ostali, boli uložené pod vianočným stromčekom. Porozdávali sa po štedrej večeri, tak ako to býva bežným zvykom v rodinách," opísala „scenár" darovania Kamanová, ktorá tento rok primárne odovzdávala balíky do zariadenia ViaVitae na Plavisku.

„Bolo nádherné vidieť tie rozžiarené a niekedy aj uplakané oči. Boli to veľmi silné momenty, najmä v prípadoch, keď klienti už naozaj nemajú nikoho," vracia sa do spomienok vlaňajšieho roka koordinátorka Kamanová z Katedry sociálnej práce Pedagogickej fakulty KU a zároveň garantka komunitného plánovania v Ružomberku.

Práve to bolo jedným z hnacích pohonov iniciátorky myšlienky. Stlmiť osamelosť a potešiť tých, ktorí už nemajú s kým tráviť sviatky.

Na základe čísel projektu Koľko lásky možno konštatovať, že dobro sa šíri naozaj virálne. Pôvodne bola zbierka pred tromi rokmi vyhlásená lokálne. Jana Galantová chcela vyzbierať 30 darčekov a odniesť ich do seneckého domova dôchodcov. Napokon ich nazbierali 800.

Vlani mal už projekt celoslovenský presah, odovzdali vyše 22-tisíc balíčkov a Vianoce tak skrášlili ľuďom vo viac ako 300 zariadeniach po celom Slovensku. Tento rok sa počet sociálnych centier zvýšil na 380, väčšie sú aj cifry dobrovoľníkov.

Úspech vianočnej výzvy dokazujú aj čísla z Ružomberka. Kým Mirka Demková pôvodne plánovala vyzbierať balíčky pre približne 50 klientov v Sociálnom centre Senires, desiatky telefonátov denne a rastúci záujem ľudí ju presvedčil, že dokáže zastrešiť aj Centrum sociálnych služieb Likava s ďalšími 30 klientmi. Napokon vyzbierala niekoľkonásobne viac krabičiek, než bolo treba. Vyše 680.

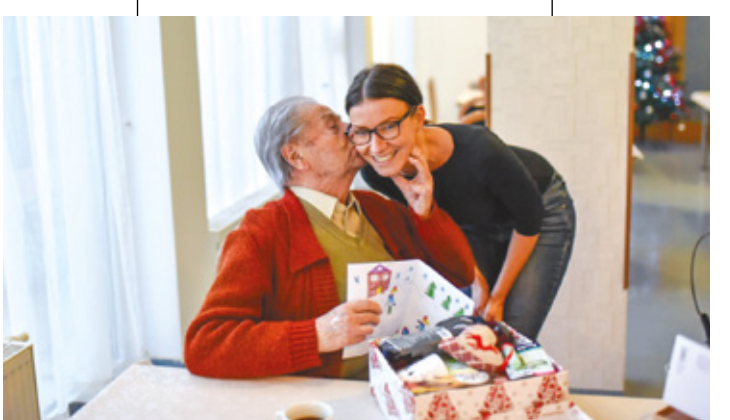

Záber z minuloročného odovzdávania darčekov.
Zdroj: www.kolkolasky.sk

„Kapacity v týchto dvoch zariadeniach budú stopercentne pokryté. Avšak aj tak mi zostalo množstvo krabičiek, s ktorými som oslovila ešte ďalšie zariadenia z Liptovského Mikuláša," hovorí mladá koordinátorka, ktorú oslovili okrem súkromných osôb aj materské a základné školy či firmy z okolia Ružomberka. Jeden darček k nej docestoval až z Prahy.

Teraz je pomoc smerovaná pre opustených dôchodcov v sociálnych zariadeniach. Kamanová však verí, že postupne sa pomerne mladá iniciatíva posunie ešte ďalej a vďaka kontaktom opatrovateliek budú mať v evidencii aj seniorov, ktorí tiež zostali bez rodiny, ale bývajú vo vlastnom. „Myšlienka sa krásne šíri a dúfam, že budúci rok sa ešte rozšíri aj o ľudí, ktorí žijú úplne sami vo svojom prirodzenom prostredí," vyslovuje Kamanová svoje želanie.

Aktuálne prebiehajúca zbierka je poznačená pandémiou. Kým po minulé roky sa na odovzdávaní mohla zúčastniť aj verejnosť, tento rok od sprievodného programu upustia, kontaktné osoby privezú krabičky len k vstupným dverám zariadení, aby eliminovali riziko. Aj samotné darčeky musia pred odovzdaním pobudnúť v 10-dňovej karanténe.

No myšlienka obdarovania práve silnejšia ešte teraz, keď v mnohých centrách nie sú povolené návštevy. I keď k niektorým nechodili príbuzní ani pred pandémiou. „Bohužiaľ, momentálna situácia je, že táto generácia seniorov opúšťa tento svet bez blízkych, rodiny či priateľov. O to viac si myslím, že krabičky spravia radosť a aspoň na chvíľu spríjemnia život seniorom. Dajú im pocit, že tam vonku niekto na nich myslí a nie sú sami," uzatvára Demková.

Autorka: Nikola Marhefková

Vianoce v znamení pandémie

Aktuálna situácia zmarila vianočné trhy v centre mesta. Sviatočnú atmosféru aspoň v obmedzenej forme ponúka Ľadové kráľovstvo v Hrabove.

Po prvýkrát sa Ružomberčania začiatkom decembra nezišli v centre mesta pri vianočnom stromčeku. Na svätého Mikuláša si totiž mesto zachovalo zvyk, že spolu s obyvateľmi Ružomberka spoločne odpočítali rozsvietenie vianočného stromčeka.

So silvestrovským programom mesto nepočíta

Zamrznuté líca, no za to šťastné tváre malých drobcov by ste však tento rok pri stromčeku hľadali márne. Kvôli pandémii sa radnica rozhodla, že od hromadného stretávania sa upustí. Stromček však predsa len rozsvietili. Prostredníctvom videa a za pomoci Mikuláša. Stvárnil ho Miroslav Kasprzyk, ktorý je známy bábkoherec a mím.

„Doteraz sme sa vždy všetci stretli pri stromčeku. Teraz sa nedá ísť klasickou cestou vôbec, snažili sme sa to vymyslieť, aby sme predovšetkým deťom nevzali zážitok z takého tajomna. My sme s Mirom už dlhé roky kamaráti, tak som ho oslovil, či by nepomohol," vysvetľuje hovorca mesta Viktor Mydlo. Zároveň dúfa, že sa tak stalo posledný krát.

„Žiaľ, kvôli epidemiologickým dôvodom sa inak nedalo. Pevne však verím, že budúci rok už bude všetko ako doteraz a všetci sa opäť stretneme pri stromčeku, ako sme zvyknutí," hovorí Mydlo.

Adventný veniec pred radnicou.
Zdroj: Juraj Brezáni

Mesto tento rok neorganizuje vianočné trhy. „Môže za to aktuálna protiepidemiologická situácia. Malé svetielko nádeje ale svieti v Hrabove, kde na organizovanie plánovaného Ľadového kráľovstva Mesto Ružomberok prispelo 50-tisíc eur," vysvetľuje hovorca mesta.

So silvestrovským programom ale mesto nepočíta. „Koncom roka 2019 sme oznámili, že silvestrovský ohňostroj v tom roku bude posledným. Chceli sme tak vyjsť v ústrety ekológii a sčasti aj domácim miláčikom. Plánovali sme, že Silvester roku 2020 a príchod nového roka oslávime zdravším spôsobom. Začiatkom roka sme sledovali rôzne trendy, napokon sa deje to čo sa deje a to zastavilo naše plánovanie," vysvetľuje hovorca a zároveň dodáva, že dnes by bolo najzdravšie, keby ohňostroj napokon bol a ľudia by nový rok vítali z okien bez toho, aby sa stretli. Momentálne teda platí variant, že žiaden ohňostroj sa nechystá. „Kapela Kéfas bude mať zároveň svoj tradičný vianočný koncert. Bude to prvý a aj jediný kultúrny program, ktorý bude streamovaný na mestskej stránke," uzatvára hovorca mesta Viktor Mydlo.

Ľadové kráľovstvo v Hrabove

A hoci sa priamo v centre Ružomberka na vianočnú atmosféru nenaladíte, v Hrabove si ju môžete doslova vychutnať. Všetko, samozrejme, záleží od rozhodnutia vlády. Od 18. decembra otvára svoje brány Ľadové kráľovstvo. A hoci pripomína tatranský Hrebienok, ponúka oveľa viac.

Už pri vstupe vás privíta betlehem s vianočným stromčekom. „Prvá časť Ľadového kráľovstva bude zábavno-kultúrno-konzumná, kde budú aj stánky. Veríme, že sa nám ich podarí otvoriť už pred Vianocami. Ponúknu nielen varešky, perníčky, ale aj gastro," začína vysvetľovať manažér Ľadového kráľovstva Marek Zelnický, no zdôrazňuje, že všetko záleží aj od aktuálnych usmernení vlády. V rovnakej časti bude otvorený ľadový bar, vedľa neho bude pripravené pódium, ktoré by malo vítať hudobných hostí. „Myšlienka vznikala šesť rokov. Hlavným iniciátorom je Štefan Červeň, ktorý dlho premýšľal nad realizáciou, až vznikol takýto komplex. Bol to zároveň živý organizmus, kde sa neustále niečo pridávalo," vysvetľuje Marek Zelnický.

Súčasťou areálu Ľadového kráľovstva je aj most lásky, kde sa môžu zaľúbené páry odfotografovať pod svetielkami či ľadové klzisko s možnosťou zapožičania korčulí. Cez most sa bude okrem toaliet zároveň prechádzať aj do slameného bludiska s rozlohou 200 metrov štvorcových. Všetky spomínané atrakcie budú zadarmo.

To však neplatí o druhej časti areálu. Jednou z ponúkaných atrakcií je ruské koleso s výškou 16,5 metra. Ponúka výhľad na priehradu, Malino Brdo, ale aj široké okolie. Ďalšou atrakciou najmä pre deti je snowtubing, šmýkanie sa na gumách. Hlavnou časťou Ľadového kráľovstva je výstava ľadových sôch. „Ide o jedinečný a ľadový stan na Slovensku. Pozostáva z ôsmich rozprávkových stanovísk. Stredom pôjde najdlhšia šmýkačka v Európe, ktorá bude mať 22 metrov a návštevníci sa po nej môžu šmýkať," hovorí o najväčšom zážitku z Hrabova Zelnický. Malé, ale aj veľké ľadové sochy tvorilo 22 umeleckých rezbárov z celej strednej Európy, najmä z Čiech, Poľska, ale aj zo Slovenska. „Návštevníci uvidia Mášu a Medveďa, Annu a Elzu, vlkolínsky domček, Maťka či Kubka, Červenú čiapočku, Včielku Máju, alebo postavy z rozprávky Leví kráľ či Madagaskar," uzatvára Marek Zelnický. Predpokladané otvorenie Ľadového kráľovstva je naplánované na 18. decembra. Návštevníkom je k dispozícii do marca. Podrobnejšie informácie o Ľadovom kráľovstve nájdete po otvorení aj na našom webe či sociálnych sieťach.

Autorka: Anna Zábojníková

Pri vstupe do Ľadového kráľovstva vás privíta betlehem a vianočný stromček. Foto: Anna Zábojníková

Stručne

Parlament zvolil štyroch nových členov Rady pre vysielanie a retransmisiu (RVR). Spomedzi rekordných 20 uchádzačov uspel aj Pavel Izrael, vedúci Katedry žurnalistiky na Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku. Na šesťročné funkčné obdobie nastúpi 17. decembra. Kandidáti prešli aj historicky prvým verejným vypočutím, záznam je dostupný na MediaPortal NR SR. RVR je regulačný orgán pre elektronické médiá, na starosti má udeľovanie licencií či sankcií za porušenie zákona.

Avizované rekonštrukcie troch cestných tepien sú už hotové. Výmenu asfaltového koberca na ulici Makovického realizovala firma Metrostav. Na opravu vyše polkilometrového úseku Kalvárskej ulice až po Cintorínsku radnica obstarala spoločnosť Doprastav, ktorá zároveň obnovovala aj cestný povrch Plaviska v dĺžke 1,2 km. Opravy komunikácií radnicu stáli 261-tisíc eur, hradila ich z bezúročnej štátnej pôžičky.

Ružomberský autor Jozef Karika je nominovaný na ocenenie Krištáľové krídlo 2020 v kategórii publicistika a literatúra. Mená laureátov v deviatich samostatných kategóriách sa dozvieme na slávnostnom galavečere 7. februára 2021 na Jednotke RTVS.

Farský kostol sv. Ondreja v Ružomberku, ale aj chrám Všetkých svätých v Ludrovej boli 25. novembra nasvietené na červeno. Pripojili sa tak k medzinárodnej iniciatíve Červená streda, ktorou si svet pripomína ľudí trpiacich a prenasledovaných pre svoju vieru. Symbolickou mučeníckou farbou svietili aj bratislavský hrad, Dóm sv. Alžbety v Košiciach, Bazilika na Mariánskej hore v Levoči, ale i britský parlament, rímske koloseum či socha Krista v Rio de Janeiro.

Modernizáciu vozového parku národného železničného dopravcu pocítia aj Ružomberčania. Železničná spoločnosť Slovensko postupne nasadí nové elektrické jednotky aj na trati Žilina – Liptovský Mikuláš.

Rekonštrukčné práce na Liptovskom múzeu v Ružomberku nebudú realizovať ani tento rok. Stavebné úpravy vstupného klesajúceho schodiska, vytvorenie bezbariérového prístupu a vybudovanie výťahu v interiéri budovy chcela župa financovať zo štátnej pôžičky, z ktorej na akciu vyčlenila 100-tisíc eur. Podľa podmienok úveru museli byť peniaze vyčerpané do konca roka, čo by však župa nestihla – prvé verejné obstarávanie nevyšlo a musia ho zopakovať. S investíciou na spomínané úpravy počítajú v návrhu budúcoročného rozpočtu kraja.

Zvyšné akcie hradené z finančnej výpomoci, zateplenie telocvične Obchodnej akadémie a výmena okien a zateplenie átriovej steny v Spojenej škole a Škole umeleckého priemyslu, prebehnú podľa plánov.

Cenu Slovenskej historickej spoločnosti v kategórii vedecko-popularizačné dielo udelili za publikáciu (Ne)obyčajné príbehy žien. Autormi knihy sú historici Ján Golian, pôsobiaci na KU, a Rastislav Molda pracujúci v Liptovskom múzeu v Ružomberku. Eva Urbanová z Katedry slovenského jazyka a literatúry na FF KU získala za svoju prvotinu Jeleňatý a Kravatý ocenenie Debut roka Knižnej Revue 2019.

Na ulici Ž. Silbigera chce radnica postaviť dve nájomné bytovky, v ktorých bude 18 dvoj až trojizbových bytov o maximálnej výmere 60m^2. Slúžiť majú na tzv. prestupové bývanie. Architektonickú štúdiu oboch bytových domov má vypracovať vysúťažený architekt Mário Ngô, s ktorým mesto podpísalo zmluvu o dielo v hodnote 26-tisíc eur.

Ako sú na tom úseky diaľnic a rýchlostných ciest pri Ružomberku?

Jeden diaľničný úsek mešká, ďalší stavať ešte ani nezačali. Časť z rýchlostnej cesty R1 sa už pripravuje, no stále nie je isté, či v budúcnosti cestu potiahnu až na Banskú Bystricu. RK Magazín zosumarizoval dopravnú situáciu pri Ružomberku.

Text: Juraj Brezáni, Foto: autor

Dlhotrvajúci problém slovenskej infraštruktúry sa týka aj Ružomberka. Už len keď spomenieme stovky až tisíce kamiónov prechádzajúcich hlavnými ťahmi cez obce alebo kilometrové kolóny, v ktorých nechávajú šoféri hodiny života.

Najviac naliehavá je diaľnica D1

Hlavný ťah medzi východom a západom Slovenska staviame už od roku 1972. Aj keď na Liptove úsekom od Ivachnovej do Liptovského Mikuláša prechádzame už 42 rokov, niektoré ďalšie úseky čakajú nieže na dostavbu, ale na výstavbu ako takú. Pre Ružomberok najpotrebnejšou časťou diaľnice D1 je úsek Hubová – Ivachnová.

Tento úsek robí vrásky na tvári mnohým Ružomberčanom, ale aj ďalším šoférom, ktorí by radi využili obchvat Ružomberka. Tranzitná doprava smerujúca zo západu na východ alebo naopak, naďalej využíva cestu I/18 prechádzajúcu Ružomberkom. Podľa štúdie Slovenskej správy ciest, ktorá mapovala intenzitu dopravy na cestnej sieti, prejde denne cez Ružomberok takmer 25-tisíc vozidiel. Z toho takmer 5-tisíc nákladných.

Návesť na diaľničnom úseku Dubná Skala – Turany v smere na Ružomberok.
Foto: Juraj Brezáni

Údaje však už neodrážajú realitu, keďže tieto dáta sčítania dopravy sú za rok 2015. Po piatich rokoch mali cestári situáciu zaktualizovať, no pre koronakrízu mapovanie intenzity dopravy odložili. Nič to ale nemení na fakte, že Ružomberkom prechádza po Žiline najväčší počet áut v Žilinskom kraji.

„Dokončenie tejto stavby bude oproti pôvodnému zmluvnému termínu meškať viac ako päť rokov," opísal pre RK Magazín kľúčový problém Ružomberka dopravný analytik inštitútu INEKO Ján Kovalčík. Termín dokončenia 15-kilometrového úseku sa presúval z pôvodného roku 2017 na rok 2022. Cez leto minister dopravy Andrej Doležal (nominant Sme rodina) oznámil, že diaľnica bude hotová až v roku 2023. „Tam ešte nemáme ani stavebné povolenie, zhotoviteľ stavby dokladá dokumentáciu," spresnil dôvod meškajúcej stavby Doležal. Radnica však tvrdí, že na úseku Hubová – Ivachnová a teda aj na tuneli Čebrať sa pracuje, zatiaľ čo na vedľajšom úseku pri Žiline na tuneli Višňové nie.

„Tunel Višňové stojí, tam sa nerobí prakticky už dva roky. My sme trvali na pokračovaní výstavby a hlavne v razení tunela Čebrať," povedal pre naše noviny poradca ružomberského primátora pre dopravu a infraštruktúru Tomáš Mišovič. Vníma, že diaľnica pri Ružomberku mešká, no neustálu prácu na úseku považuje za pozitívum.

Päťročné oneskorenie

Problémov na diaľničnom úseku Hubová – Ivachnová je hneď niekoľko. Výstavba začala v roku 2014 a pôvodná trasa mala ísť nad obcou Hrboltová v hlbokých zárezoch cez zosuvné územie. Národná diaľničná spoločnosť (NDS) označila túto časť úseku za najkomplikovanejšiu časť zo všetkých diaľnic na Slovensku. Nevhodné geologické podmienky si vynútili pretrasovanie rizikovej časti. Nakoniec zvíťazil variant, ktorý predĺžil tunel Čebrať z dvoch na 3,6 km.

„Žiaľ, aj s prispením liknavosti a zlých rozhodnutí niektorých politických nominantov v NDS sa podrobný hydrogeologický prieskum objednal až v závere roku 2016," píše na portáli o diaľniciach a železniciach inštitút INEKO s tým, že záverečné stanovisko rezortu životného prostredia získala NDS až v lete 2018. „Práce v tuneli Čebrať z východného portálu sa síce odvtedy obnovili, lenže plný rozbeh výstavby sa ďalej odsúval pre ešte dlho chýbajúce stavebné povolenie," píše INEKO.

Stavebné povolenie na západný portál tunela Čebrať získajú podľa zástupcu staviteľskej firmy OHL ŽS Ondřeja Tomeka pravdepodobne začiatkom roka 2021. Zároveň pre Denník N povedal, že posledných 150 metrov tunela by mali preraziť zo západu v septembri 2021.

Satisfakcia v podobe zelenej vlny a rozšírenia križovatky

Mesto spoločne s okolitými obcami tvrdilo, že meškajúca diaľnica má veľký dopad na miestnych ľudí, preto musí NDS podniknúť zmierňujúce opatrenia. „Najkľúčovejším bolo zrýchlenie prejazdu tranzitujúcich vozidiel cez mesto Ružomberok. A to sa dalo zabezpečiť jediným spôsobom, a to novou dynamickou zelenou vlnou," povedal v mestskom podcaste Ružomberský report

poradca ružomberského primátora Tomáš Mišovič.

Dynamická zelená vlna je súborom technológií, ktoré pozostávajú z detektorov. Tie v reálnom čase spočítavajú dopravu, ktorá vchádza a vychádza z danej križovatky. „Každá križovatka vie vyhodnocovať, koľko má vozidiel a koľko vozidiel môže pustiť, z ktorého smeru tak, aby sa tie smery neupchávali," vysvetlil Mišovič kľúčovú podstatu zelenej vlny. Okrem toho, že má odvrátiť kolóny, má zabezpečiť aj bezpečnosť na cestnej premávke.

Na semaforoch namontovali aj odpočty, ktoré počítajú koľko bude šofér či chodec stáť na červenej, alebo naopak ako dlho bude mať zelenú. „Zelená vlna ešte nie je stopercentne spustená. Budú sa tam ešte montovať strategické detektory, kvôli tomu to ešte nemá finálnu podobu. Predpokladám, že to finálne nastavenie bude v prvej polovici januára," povedal pre RK Magazín Mišovič. Zelená vlna však kolóny nevyrieši. S tými si podľa Mišoviča poradí jedine hotový diaľničný obchvat mesta.

Ďalším opatrením, ktoré má dočasne pomôcť Ružomberku, je rozšírenie križovatky pri Mondi. „To bude posledná etapa, ktorá odstráni úzke hrdlo v meste," ozrejmuje Mišovič s tým, že prejazdnosť bude potom v meste ešte lepšia. Realizovanie rozšírenia pruhov na križovatke pri Mondi začne v máji 2021.
V smere z Ivachnovej majú byť rozšírené dva pruhy smerujúce do centa mesta a ďalšie dva odbočovacie pruhy v smere na Banskú Bystricu. Opatrenie proti kolónam v križovatke bude aj v smere z Ružomberka na Liptovský Mikuláš. Budú rozširovať pruh a ten pripájací podľa Mišoviča predĺžia.

Boj R1 verzus R3

Slovensko sa voči Európskej únii zaviazalo, že do roku 2030 vybuduje sieť transeurópskych koridorov. Okrem iného to má

Červenou sú znázornené rozostavané, zelenou ešte len plánované úseky. Po sivých už autá premávajú
Zdroj: NDS

byť aj súvislý cestný koridor severo-južného prepojenia medzi hranicou s Poľskom a hranicou s Maďarskom.

Štát sa ešte nerozhodol, ktorý variant bude preferovať. Ministerstvo dopravy v spolupráci s Útvarom hodnoty za peniaze pripravuje porovnávaciu štúdiu, ktorá objektívne posúdi najefektívnejšie riešenie pre dané trasovanie. Štúdiu plánujú realizovať v budúcom roku.

Možnosti sú dve, ku ktorým môžeme pripočítať ešte jednu alternatívu. Buď sa sever s juhom prepojí pomocou rýchlostnej cesty R3 z Martina do Žiaru nad Hronom alebo prostredníctvom R1 z Ružomberka do Banskej Bystrice. Do úvahy pripadá ešte jedna alternatívna trasa, a to skombinovať R1 a R3 a pripraviť cestu z Martina do Banskej Bystrice.

Trasa z Martina do Žiaru nad Hronom by sa dala postaviť asi najlacnejšie, no nevyriešila by toľko problémov. Potrebnejšia, ale náročnejšia na výstavbu by bola zas cesta z Ružomberka do Banskej Bystrice, za ktorú lobuje aj ružomberská radnica.

„Predĺženie rýchlostnej cesty R1 z Banskej Bystrice do Ružomberka po diaľnicu D1 je pre mesto Ružomberok jedna z najdôležitejších tém týchto mesiacov a rokov. Nedopustíme, aby došlo k politikárčeniu a manipulovaniu verejnej mienky," uvádza primátor Ružomberka Igor Čombor. Zároveň vyzýva k objektívnemu posúdeniu variantov R1 a R3. Doteraz sa urobilo viacero štúdií, no takmer každá tendenčne prihliadala na jednu alebo druhú stranu.

„R1 v tej trase z Bystrice cez Slovenskú Ľupču, Korytnicu až do Ružomberka by si vyžiadala enormne vysoké náklady. Určite je to jeden z ťahov, ktorý vnímam ako neistý. Roky upozorňujem na to, že na to má vzniknúť korektné, seriózne a netendenčné posúdenie optimálneho riešenia pre zlepšenie severo-južného spojenia stredom Slovenska," povedal pre naše noviny Kovalčík. Pre Denník N tiež podotkol, že „predĺženie R1 po Ružomberok znamená viac tunelov, vyššie

náklady i vplyv na chránené územia. Zároveň je to prepojenie najbližšie k stredu Slovenska, môže teda výraznejšie odbremeniť horské priechody na celom strednom Slovenku a eliminovať riziká prerušovania cestného spojenia v zimných mesiacoch," vysvetľoval dopravný analytik Ján Kovalčík.

Ak by odborná verejnosť argumentovala, že R1 bude mať vysoké náklady, tie vie ministerstvo dopravy optimalizovať. „Môže nastať zmena trasovania s tým, že budú akceptované strmšie stúpania a ostrejšie zákruty," píše sa v materiáli o cestných prioritách s tým, že sa nepíše konkrétne o ceste R1, ale všeobecne o možnosti zníženia nákladov. Dá sa tak postaviť cesta so zníženými nákladmi „na zárezy a oporné múry, mosty, tunely, či iné nákladné stavebné objekty. Dôsledkom môže byť potrebné zníženie maximálnej povolenej rýchlosti na 110 km/h pri štvorprúdových cestách a teda zníženie benefitov z úspory cestovného času." Dokument uvažuje pri zníženiach nákladov aj o zúžení jazdného profilu, čiže zmeny šírky cesty. Tento parameter závisí aj od zaťaženia úseku. Podľa poslednej štúdie o sčítaní dopravy prechádza denne cestou prvej triedy I/59 pri Bielom Potoku viac ako 11-tisíc automobilov, ku ktorým musíme pripočítať viac ako 2-tisíc nákladných vozidiel.

Je R1 naozaj potrebná?

O potrebe diaľničného úseku Hubová – Ivachnová diskutovať nemusíme, otáznou je však rýchlostná cesta R1. Aj na odborných internetových fórach sa k tejto ceste stavajú skôr negatívne. „Toto je jedna z mnohých rýchlostných ciest, ktoré tvoria veľmi prehnaný plán rýchlostných ciest na Slovensku.

Rozostavaný diaľničný úsek Hubová - Ivachnová otvoria v roku 2023.
Foto: Juraj Brezáni

Dopravná potreba nie je taká, aby sme mali všetky plánované rýchlostné cesty," pripomína dopravný analytik Ján Kovalčík, ktorý jedným dychom dodáva, že opakovane sa najmä v zimnom období stáva, že horské priechody Donovaly a Šturec sú nezjazdné, preto štát musí nájsť riešenie, ktoré tento problém odbúra.

S otázkou, či je rýchlostná cesta R1 vlastne potrebná, sme sa obrátili aj na mesto Ružomberok, za ktoré odpovedal Tomáš Mišovič. Radnica je presvedčená, že R1 je tá správna voľba. „Ľudí, ktorí spochybňujú R1 neberiem vážne. Tejto téme sa venujem roky. Nie je materiál, ktorý by som na túto tému nečítal," povedal Mišovič, ktorý tiež prezradil, že spolupracujú s geografickou špičkou ľudí zo Slovenska a Česka, ktorí majú v téme R1 jasno. „Z ich materiálov jednoznačne vidno, že neexistuje a ani nie je pre krajinu potrebné, aby sme prekonávali stredoslovenskú prekážku tvorenú Veľkou Fatrou, Nízkymi Tatrami, Muránskou Planinou, Slovenským Rajom, niekde na kraji. Musíme ju prekonať tam, kde sa dá prekonať čo najrozumnejšie," obhajuje stavbu rýchlostnej cesty R1 Mišovič. Podľa jeho slov profesori zohľadňovali aj mobilitu pri poľskom Krakove a maďarskej Budapešti, čo súvisí aj s hlavným severo-južným koridorom cez Slovensko.

Dopravný analytik Ján Kovalčík však vidí vo všetkých doterajších materiáloch veľké pochybnosti. „Neverili by ste, na základe akých nedostatočných údajov sa všetky doterajšie štúdie robili. Je to až trestuhodné," zhodnotil Kovalčík.

Diskusia o potrebe R1 by sa mala vyriešiť v priebehu roka 2021. Národná diaľničná spoločnosť sa však už v apríli 2020 zaviazala vytvoriť tzv. vratné vetvy, ktoré zabezpečia odklon nákladnej dopravy z Ružomberka. „Bude to všesmerná križovatka a zároveň prepojenie D1 a R1. Je to pre

nás veľké pozitívum," povedal Mišovič. Zároveň sa vylúči nákladná doprava z mesta. „Nákladná tranzitná doprava bude mať prikázaný smer obchádzky a nebude môcť ísť do mesta," spomenul poradca primátora. „Doprava, ktorá ide povedzme zo západu na východ Ružomberka, hlavne do Mondi, tak nebude schádzať z diaľnice v Likavke a prúdiť cez mesto, ale bude vedieť z diaľnice zísť pri Ivachnovej tak, že sa vráti pár kilometrov späť a nebude zaťažovať mesto," vysvetlil vratné vetvy Kovalčík. Pokračovaním tohto prepojenia D1 s R1 vznikne pokračovanie rýchlostnej cesty R1 až k Bielemu Potoku. Tomáš Mišovič bude rád, ak sa tento úsek začne stavať v roku 2023.

Lievik pri Ľubochni?

Medzi prioritami ministerstva dopravy je aj Ružomberku blízky diaľničný úsek Turany – Hubová. Jeho prípravu rozbehla prvá vláda Roberta Fica ako tzv. úžinový variant. Po tomto pláne zostali vyrúbané desiatky hektárov lesa. Odvtedy sa diskutuje, kadiaľ cesta pôjde. Minister dopravy Andrej Doležal uviedol, že definitívnym variantom tejto stavby je tunelový variant v dĺžke 13,53 kilometra s tunelmi Korbeľka a Havran. Posudzovalo sa zo štyroch variantov. Radnica má podľa Mišoviča záujmy v celom ružomberskom okrese a intenzívne sa zaujímajú aj o úsek Turany – Hubová.

Ak sa presunieme do roku 2024, tak už rok by mal byť v prevádzke ružomberský úsek Hubová – Ivachnová a otvoriť by mali aj žilinský úsek s tunelom Višňové. Na severe Slovenska tak zostane nedokončená časť diaľnice len z Turian do Hubovej. NDS odhaduje, že tento úsek uvedú do prevádzky najskôr v novembri 2028.

„Tento úsek zostane ako lievik, ale určite by som neočakával, že tam bude dochádzať k takým zdržaniam na ceste, aké sú dnes napríklad medzi Ivachnovou a Ružomberkom," predpokladá Kovalčík.

„My na to upozorňujeme. Bude to problémom prioritne pre naše ružomberské obce. Hubová, Švošov, Ľubochňa, Stankovany. Pretože ďalej tá cesta míňa Kraľovany či Krpeľany, čiže zostáva to na našich obciach v okrese," zdôrazňuje Tomáš Mišovič z ružomberského vedenia mesta.

„Ak dnes cez Ľubochňu prejdete prakticky bez zdržania, no tak potom to už realita nemusí byť. Môžu tam nastať menšie zdržania. Ale neočakávam tam také zdržania, ako napríklad dnes pod Strečnom či pri Ružomberku," uzavrel dopravný analytik Kovalčík.

Ešte viac skvelého čítania na
www.rkmagazin.sk

Nájdete nás aj na facebooku:
facebook.com/rkmagazin

aj na instagrame:
instagram.com/ruzomberskymagazin/

Ďalšie číslo RK Magazínu vyjde 18.2.2021

Nový vedúci odboru životného prostredia: Do úradu som nenastúpil preto, aby som zničil Mondi SCP

O životnom prostredí, komunálnej politike a novej práci sme sa rozprávali s mestským poslancom z Klubu KDH Jurajom Burganom.

Text: Anna Zábojníková - Nikola Marhefková, Foto: redakcia

Iniciovali ste vznik samostatnej komisie pre životné prostredie. Máme tu stavebnú komisiu a Komisiu pre prašnosť a zápachy. Táto je už tretia, ktorá sa týka životného prostredia.
Bola by kvázi tretia. V Komisii pre územné plánovanie, výstavbu, dopravu a životné prostredie navrhujem vyškrtnúť pojem životné prostredie. Doteraz sa tejto oblasti ani veľmi nevenovala. Komisia pre prašnosť nie je oficiálnou, je menovaná primátorom, nemá štatút stálej mestskej komisie, jej členovia nie sú schvaľovaní mestským zastupiteľstvom. A zároveň, komisia je zameraná na prašnosť a zápachy. Vôbec nerieši zeleň, reklamný smog, odpady, čierne skládky. Predpokladám, že táto komisia zanikne.

Ako dlho zrelo rozhodnutie zriadiť samostatnú komisiu pre životné prostredie?
V predchádzajúcom volebnom období boli dve komisie. Komisia pre územné plánovanie a výstavbu a Komisia pre dopravu a životné prostredie, ktoré sa však po posledných voľbách zlúčili do jednej. Už vtedy som vravel, že to nie je rozumný krok, lebo záber týchto komisií je taký veľký, že to jedna komisia nezvládne. Aj keď na základe tlakov protestov vznikla komisia pre prašnosť, a bola chvíľu nádej, že sa niečo udeje, už z prvých stretnutí bolo jasné, že je to v podstate pro forma komisia. Aj vzhľadom na jej zloženie. Tým však nechcem útočiť na nikoho konkrétneho.

Medzi členmi komisie je celé vedenie mesta, vrátane hovorcu, asistenta primátora, predsedu Zväzu slovenských fotografov. Pôvodne tam ani neboli aktivisti, dostali sa tam až keď sa začali ozývať.
Áno, komisia nespĺňala podmienky toho, čo by mala spĺňať. Od začiatku mi teda bolo jasné, že to nie je dobre nastavené a bude potrebné to riešiť. Len som sa snažil nájsť vhodný moment, kedy bude môj zámer vytvorenia samostatnej komisie realizovateľný.

Kto sa môže stať členom novovzniknutej komisie?
Členmi môžu byť mestskí poslanci alebo občania, ktorí o to prejavia záujem. Schvaľuje ich mestské zastupiteľstvo. Poslanci môžu byť maximálne traja. Občanov môže byť maximálne osem. Záber komisie je taký široký, že tých osem členov aj naozaj bude treba.

Z prihlásených uchádzačov budete navrhovať členov komisie vy ako predseda. Aké kritériá by mali spĺňať?
Mali by spĺňať dva hlavné parametre: byť odborníkmi alebo sa aspoň vyznať v niektorej z tém, ktorých sa komisia týka. A mali by to byť ľudia schopní a ochotní robiť. Darmo budem mať skvelého experta, ak nebude chodiť na zasadnutia alebo neurobí to, na čom sa dohodneme.

Ako môžu pocítiť obyvatelia Ružomberka, že takáto komisia existuje? Môžu o pol roka vidieť, že sa niečo mení?
Asi si veľa ľudí povie, že je to odo mňa veľmi naivné si myslieť, ale verím, že áno. Zistil som, že veľa vecí sa dá spraviť. Ale mestský úrad, a to všetka česť tým, ktorí sa snažia, nemá kapacitu a, žiaľ, niekedy ani vôľu niektoré problémy riešiť. Takže ide o to, aby si k tomu niekto sadol a spracoval tie problémy. Zanalyzoval, dal konkrétny návrh riešenia.

To by ste asi bola prvá komisia, čo reálne poslancom predloží nejaký materiál na schválenie, spravidla poskytujú iba stanoviská k prerokovávaným bodom.
Bol by som nerád, keby sme sa zaoberali iba podnetmi, ktoré dostaneme. Moja veľká predstava je, aby komisia veľkú časť práce robila proaktívnym spôsobom. Mali by sme prichádzať s novými nápadmi, analýzami, prieskumami, výstupmi, podkladmi a na základe zistených údajov vyvodiť závery a pripraviť návrhy riešení. Tie budem ja alebo ostatní členovia prezentovať na mestskom zastupiteľstve a snažiť sa ich presadiť. Napríklad kotlíkové dotácie, strategický plán starostlivosti o zeleň či spracovanie VZN o nízkoemisných zónach.

To znie ako dobrý úmysel. Komisia síce môže na niečo tlačiť, ale nemá rozhodovacie právomoci. Materiály, ktoré predložíte, budú mať odporúčací charakter, nemusia prejsť.
Pokiaľ budú stúpať na otlak niektorým ľuďom, tak asi ani neprejdú. Ale je rozdiel, ak spracuje analýzu poslanec alebo to urobí oficiálna a stála mestská komisia. Tá síce nemôže prikázať nič, ale môže napríklad žiadať zamestnancov technického oddelenia, aby niečo spracovali. Ďalšia vec, keď dá komisia nejaký návrh a ja ho prednesiem na mestskom zastupiteľstve, tak už sa ťažšie odignoruje.

V komisii je naozaj široký záber tém – od ovzdušia, zelene, vizuálneho smogu až po odpady. Aké sú prioritné oblasti, ktoré budete v novej komisii riešiť?
Jedna vec je, čo je najdôležitejšie urobiť. A druhá, čo sme naozaj schopní spraviť. Pre niekoho by mohla byť jednoznačne najdôležitejšia zdravotná štúdia obyvateľstva, vďaka ktorej by sme zistili, či naši občania naozaj predčasne umierajú kvôli znečistenému ovzdušiu. Morálne to môže byť

najdôležitejšie, ale s tým nepohneme za 5 minút. Chceme napríklad prísť s návrhom riešenia na vyberanie poplatkov za odpady. Namiesto surového plošného navýšenia, ktoré nás čaká, je aj možnosť vyberať poplatky iným spôsobom. Treba to ale celé spracovať. Rád by som to pripravil s pomocou ľudí z odboru životného prostredia na Okresnom úrade.

Kde ste začiatkom decembra nastúpili ako nový vedúci. S akým cieľom ste na tento post prišli?
Chcel by som nadviazať užšiu spoluprácu s mestom a ostatnými inštitúciami. Ľudia na mojom odbore fungujú ako hodinky. Vedia, čo robia, pracujú tam dlho, mnohí viac ako desať rokov. Osobne by boli ochotní urobiť možno aj nadprácu a nielen napísať napríklad posudok, ale možno i pomôcť spracovať analýzu, či pomôcť s návrhmi riešení, ale mnohokrát v tom nevidia zmysel. Pripravia sa podklady, zanesú na mesto a tam nakoniec skončia v šuflíku. Ak sa mi napríklad podarí aj za pomoci konzultácií s ľudmi s nášho odboru spracovať návrh, napríklad na lepšie nakladanie s odpadmi alebo s čiernymi skládkami, chcem ho fyzicky zaniesť na príslušné miesto a odkomunikovať ho. Či už na mesto, kraj alebo do obcí. To je jeden z mojich dvoch hlavných cieľov.

A ten druhý?
Chcem, aby mali zamestnanci pocit, že za nimi niekto stojí. Vedia odborne napísať vec, argumentačne sa vyhádať. Ale chcem byť ich podporou, takou „tlčhubou“, ktorá s nimi fyzicky pôjde, a ak bude napríklad do zamestnankyne skákať chlapík, čo znečisťuje vodu, tak budem prítomný a poviem, „čo si o tom myslím ja“.

Predstavme si modelovú situáciu. V meste bude cítiť strašný zápach. Čo môžete reálne urobiť, ako budete postupovať pri podnete?
My ako odbor môžeme zhodnotiť to, či spoločnosť dodržala všetky postupy pri odstraňovaní havárie. Čo už nie celkom spadá pod naše kompetencie, je hodnotiť, prečo k havárii došlo a či taká situácia nenastane opakovane. A to je podľa mňa to vážnejšie. Príde nejaká sťažnosť na Mondi o úniku zápachov. Zamestnanec na úrade, ktorému príde takáto sťažnosť na stôl, sa môže k podnetu postaviť trojako. Pozrieť sa, či niečo zachytili meracie stanice. Alebo vypýtať si nielen dáta z meračov, ale aj z ich riadiacich jednotiek a „interné“ údaje, na ktoré má právo. A taká najdrsnejšia verzia je fyzická kontrola.

Mestský poslanec Juraj Burgan.
Foto: Anna Zábojníková

Ktorú z možností budete voliť?
Môže sa stať, že merače nezachytia nič, lebo vietor fúkal iným smerom. Ak by šiel úradník podľa prvej verzie, sťažovateľovi odpíše – je nám ľúto, merače nezachytili nič. V druhej verzii vyhodnotí tak – áno, na základe údajov, ktoré nám zo spoločnosti poslali, sa niečo stalo, ale potrebné postupy pri odstraňovaní poruchy boli dodržané. Máte pravdu, šíril sa zápach, bolo to nepríjemné, ale postup dodržali. To, ktorý variant zvolíme, bude závisieť aj od toho, ako sa k udalosti spoločnosť postaví. Nemá povinnosť ju nahlásiť. Ale môžu, aj so zdôvodnením, čo sa stalo. Ak sa o situácii dozvieme až na základe podnetu, budeme ho riešiť podľa závažnosti. Do úradu som nenastúpil preto, aby som zničil, dokopal Mondi. Ak nastane nejaká udalosť, budem ju seriózne a objektívne riešiť.

Niektorí môžu vytýkať, že sa na post vedúceho odboru dostal aktivista. A spochybňovať tým váš vzťah k Mondi.
Prečo je aktivista nadávka? Nepozerajme na aktivistov ako na

nevystémových rebelov a bojovníkov, ale ako na ľudí, ktorí sa o danú oblasť bytostne zaujímajú a často sú najväčší odborníci. Na pozíciu som sa nedostal preto, že som aktivista. A nie som ani politicky dosadený. Prešiel som klasickým výberovým konaním.

V predchádzajúcom rozhovore ste pre naše noviny povedali: „Na tomto poste nejdem proti Mondi, ale budem sledovať, či pôjdu v súlade so zákonom. A ak aj pôjdu, ale nebude to priaznivé pre mesto a región, tak pôjdem proti.“ Môžete to konkretizovať?
Postaviť spaľovňu v areáli Mondi jeden kilometer od pešej zóny, čiže v totálnom centre mesta. Postaviť spaľovňu sa dá aj v súlade so zákonom, ak spĺňa emisné limity, či iné podmienky. Ak by mala spaľovňa zhoršiť životné prostredie, som osobne proti tomu, aj keď neporušia zákon. Nebol som ani proti výmene 40-ročného kotla za novší. Dajme moderný, výborne, som za. Ale zároveň by malo ísť o kotol s takou istou kapacitou, v ktorom sa bude spaľovať to isté. Ak postavíme kotol, ktorý bude síce kvalitnejší, ale bude sa v ňom napríklad oveľa viac spaľovať, v konečnom dôsledku môže byť znečistenie ovzdušia väčšie.

Takže zvyšujúca sa výroba je podľa vás problém.
Všeobecne, navyšovanie výroby samo o sebe problém nie je, pokým nie je preukázateľné, že sa navyšovaním nezvyšuje aj zaťaženie životného prostredia. Napríklad, ak by chceli zvýšiť výrobu papiera zo 700-tisíc ton ročne na milión, mali by zabezpečiť, aby navýšením výroby neškodili životnému prostrediu. Vyrábali by napríklad iba papier, samotnú celolózu by dovážali. Alebo navýšme výrobu, ale ekologicky. Čo keby sme prestali používať kamióny, materiál sa bude dovážať a odvážať vlakom. Prípadne, použime také technológie, ktoré vyprodukujú menej znečisťujúcich látok. Tento problém, samozrejme, nemá takéto jednoduché riešenia. Ale ako „laický“ príklad to poslúžiť môže.

Poďme aj do komunálnej politiky. Ste poslancom Klubu KDH, ktorý s Klubom primátora podpísal Memorandum o spolupráci. Doteraz nie je zverejnené.
Memorandum neobsahuje nič, čo by nemohlo byť zverejnené. Myslím si, že by zverejnené byť malo. Ale dal som slovo, že ho publikovať nebudeme.

Tak prečo toľko utajovania?
Ani ja tomu nerozumiem. Nezverejnením je to viac kontraproduktívne. Nie sú tam žiadne oficiálne záväzky, určite to nie je žiadna koaličná zmluva. Napriek tomu, že to všetci hovoria, nie sme koalícia, ja som nesľuboval, že budem koaličný partner. Ale je to memorandum, v podstate „dohoda o podpore dobrých myšlienok“, a to nie je problém.

Vravíte, že v memorande ste sa zaviazali k podpore dobrých myšlienok. Ide o podporu oblastí, ktoré by sa mali v meste rozvíjať?
Nemôžem povedať. V princípe, nie je to taká dôležitá vec, ktorá by si zaslúžila utajovanie. Nič úžasné, seriózne, čo by ste možno čakali. Nerozumiem, prečo to tak je, ale akceptujem a prijímam dohodu, podľa ktorej memorandum nebudeme zverejňovať. To, či existuje nejaká ďalšia dohoda medzi niektorými osobami, neviem.

Ako klub by ste zrejme mali hlasovať rovnako, ale nedeje sa tak. Pri ktorých témach máte voľnú ruku?
Pred každým jedným zasadnutím máme klub, kde si prechádzame body, zvlášť tie sporné. „Zvadíme sa“, väčšinou som ja ten, čo sa najviac háda. Pokiaľ je to vec, ktorá je pre nás hodnotovo, bytostne dôležitá, hlasujeme podľa svojho vedomia a svedomia. Nikdy to nie je príkazom.

Pri benzínke dvaja poslanci z vášho klubu hlasovali za odpredaj. Práve o jeden hlas návrh prešiel.
Nebudem súdiť ani posudzovať, prečo hlasovali za odpredaj. Pri jednom z nich som do poslednej chvíle dúfal, že si to rozmyslí. Podstatné je, že sa to nemalo vôbec dostať do tohto štádia. Hlasovaním sme sa už len snažili zachrániť situáciu, ktorá vôbec nemala nastať. A čo ma ešte viac štve, je, že nerobíme nič preto, aby taká situácia už viac nenastala.

Spomenuli sme voľnú ruku pri hlasovaní. Pri voľbe hlavného kontrolóra sa verejne hovorilo, že klub KDH aj Klub primátora dostali príkaz, koho voliť.
Nie je to pravda. Oficiálne ako klub a ani ja ako poslanec som nedostal žiaden príkaz. Bolo jasné, koho budú voliť v Klube primátora. Oficiálne ani neoficiálne sme v našom klube žiaden príkaz nemali. Ja o ňom určite neviem. Pri hlasovaní som mal voľnú ruku.

Takže nebola dohoda na klube, nepreberali ste to?
Preberali sme, vedel som, kto bude ako hlasovať. Ale nebolo povedané, ako musíme hlasovať. V princípe, na mňa nikto netlačil, tie hlasy boli aj tak asi viac-menej spočítané. V tomto prípade som nebol taký dôležitý, tak to nazvime.

Ako sa z malého klamstva stane veľký O.Y.E.P

Ružomberskí divadelníci odpremiérovali najnovšiu hru, ukázali aj vynovené štúdio.

Text: Anna Zábojníková, Foto: autorka

Protipandemické opatrenia konečne dovolili milovníkom divadla zájsť si za kultúrou. Divadelné štúdio RosArt na Podhore lákalo koncom novembra na nové predstavenie s názvom O.Y.E.P.

V inscenácii dominovali štyria kamaráti, dva manželské páry a jedna večera. Príbeh neverných manželov núti zamyslieť sa nad manipuláciou s informáciami. Ukázal, aké je jednoduché naučiť sa „slušne klamať".

Dnešnou spoločnosťou často zatrasú hoaxy a dezinformácie

Neprofesionálni herci sa tentokrát inšpirovali hrou francúzskeho dramatika a režiséra Floriana Zellera s názvom Lož. Výber podmienila najmä skutočnosť, že práve v dnešnej spoločnosti rozpútajú horkokrvnú diskusiu najrôznejšie dezinformácie, polopravdy a klamstvá. Hru následne prepísala a adaptovala na súbor RosaThea jeho režisérka Marianna Stančoková. A hoci hra demonštruje, ako sa dá s faktami pracovať, poupravovať ich, nadinterpretovať či prekrúcať na pôdoryse dvoch manželských párov, téma predstavenia je dobre prenositeľná aj do väčších celkov – mesta, obce, štátu a ich politických a mocenských štruktúr. „Preto, keď človek sleduje lokálne, regionálne či celonárodné správy, skôr či neskôr nadobudne dojem, že je to celé presne také ako názov našej najnovšej inscenácie," začína rozprávať Marianna Stančoková.

A ten vznikol spontánne. Pri analýze textu. „Táto hra je z kategórie bulvárnej komédie a to si tiež vyžaduje istý typ herectva a veci s tým spojené, no zároveň poskytuje široký priestor pre hľadanie možností sebavyjadrenia. A keďže každý člen tímu je kreatívna a mysliaca bytosť, tvorivá atmosféra ponúka možnosti hrať (sa), a tak vznikajú originálne nápady a kreácie," vysvetľuje Stančoková.

Hru pripravovali približne tri mesiace. Nakoľko boli opäť platné protiepidemiologické opatrenia, ktoré zakázali prevádzku divadiel, divadelníci na dva týždne pozastavili aj skúšobný proces. „Divadlo nám chýbalo, pokračovali sme v príprave premiéry, hoc jej termín sme trikrát menili. Dokonca sme kvôli pracovno-študijnej zaneprázdnenosti vymenili aj herečku a tak sa herecký ansambel ustálil v zložení: Alžbeta Jacková , Tatiana Ševčíková a Renát Haluška," hovorí režisérka o trojici hercov, ktorí už boli súčasťou predstavení pod značkou RosArt.

Hlavnej postavy sa zhostil absolútny nováčik a debutant na divadelnej scéne Matej Stachera. „Ešte začiatkom roka ma kontaktoval, že by s nami chcel hrať, potom sa prišiel pozrieť na naše predstavenie SOLITARITA a bola to pre všetkých „láska na prvý pohľad". Matej je šikovný, talentovaný, rovnaká krvná skupina – proste náš človek," vysvetľuje Stančoková a jedným dychom dodáva, že vznikol tím, z ktorého ide silná energia, ktorú cítiť v zákulisí aj na javisku.

Premiéra ponúkla zopár nečakaných, za to vtipných momentov

„Pre mňa to bolo asi najťažšia úloha, akú som doteraz hrala. Jednak som na javisku dlhý čas, je tam veľa scén, počas ktorých som na javisku sama, musela som sa naučiť aj viac textu a napokon, skúšali sme oveľa viac ako predtým," hovorí 24-ročná divadelníčka Alžbeta Jacková a spomína aj na moment, kedy sa dostala na ružomberské divadelné dosky.

„Mala som asi 17 rokov, keď mi zavolala Marianna Stančoková. V tom čase som pôsobila v historicko-divadelnej skupine a z nej už jeden člen hrával v RosaThea. Vypadla im herečka, tak práve on povedal, že pozná mňa. Jeden večer, keď som si upratovala izbu, zavolala mi Marianna. Spýtala sa ma, či som ochotná sa vyzliecť sa na javisku, ja som povedala áno a odvtedy som súčasťou divadla," hovorí o úsmevnej situácii Alžbeta Jacková.

Divadelnú premiéru predstavenia O.Y.E.P sprevádzalo aj niekoľko nečakaných situácií, keď sa už nedal udržať smiech. „Napríklad zlomená stolička, na ktorej herec musí dlhšie sedieť, hoc na nej v skutočnosti nesedí. Po krátkej chvíli táto poloha paralyzuje svalstvo do kŕča a trasu. Problémom je, ak sa máte v tomto stave pohnúť, odísť z javiska a rýchlo sa presunúť inde a pritom zostať v postave nafúkaného a neohroziteľného mača, tak ako sa to stalo Renátovi Haluškovi. Ten túto situáciu zvládol výborne, hoc po príchode do zákulisia musel chodiť po štyroch," hovorí režisérka Stančoková o úsmevnom momente, ktorý overil hercove schopnosti. Zároveň vysvetľuje, že situácia v spoločnosti nie je úplne ružová. Práve preto prinášajú tituly, ktoré diváka predovšetkým pobavia.

„Neznamená to však, že sa bude len 70 minút bezducho uškŕňať a smiať, ale že mu ponúkneme aj čosi na uvažovanie. Práve táto hra hľadá odpovede na otázky, čo by sa stalo, ak by sme si začali hovoriť pravdu, či si musíme hovoriť pravdu za každých okolností, kto vlastne má pravdu, keď každý má „svoju" pravdu a sme vôbec schopní akceptovať pravdu alebo len túžime mať vždy pravdu

my sami?“ hovorí o hlbšej interpretácii nového predstavenia Stančoková.

Posledné predstavenie novej hry O.Y.E.P v tomto roku bude 27. decembra.

Zrekonštruovali priestory

Už po príchode do štúdia si mohol verný návštevník všimnúť, že priestory dýchajú po rekonštrukcii. Ako prvé nám do očí udrelo najmä nové a vyvýšené sedenie.

„Vymaľovali sme, prerobili elektrorozvody, svetelné inštalácie, eleváciu hľadiska, pracovisko pre technika, prerobili šatňu, opravili toalety, skultivovali vstupnú časť do divadla a mnoho iných malých, ale prepotrebných záležitostí,“ vyratúva práce počas pandémie Stančoková.

Väčšinu spomenutého urobili v tandeme s prevádzkarom a technikom Andrejom Klačkom.

Na naštudovanie a uvedenie inscenácie pomohla dotácia z mesta. Ostatné prostriedky prišli zo súkromných zdrojov či malej vecnej podpory podnikateľských subjektov, od firiem členov divadla. Keďže divadelníci nemohli hrať, nevznikli ani príjmy z vlastnej činnosti. Tie získavajú talentovaní divadelníci z dobrovoľného vstupného.

„Plánujeme dovybaviť technický park profesionálnym svetelným pultom a farebnými LED reflektormi. Je skvelé, keď niekto uverí tomu, že to, čo robíte, robíte s plnou vážnosťou a snahou dosiahnuť čo najlepšie výsledky. A práve preto neprestávame s bdelým snívaním o stálej ružomberskej scéne, ktorá bude slúžiť nielen pre prezentáciu našej produkcie, ale aj hosťovanie iných divadiel zo Slovenska a Českej republiky,“ hovorí o plánoch Stančoková.

Ružomberskí divadelníci počas nového predstavenia
Foto: Anna Zábojníková

Ružomberské divadlo RosaThea oslávi budúci rok 10. výročie vzniku. Názov bude kvôli zjednodušeniu identifikácie divadla znieť Divadelné štúdio RosArt, ako občianske združenie, ktoré ho zastrešuje. Pri tejto príležitosti uvedú divadelníci aj nový titul a po prvýkrát siahnu po historickom texte až z obdobia renesancie. Doteraz pracovali s textami súčasníkov.

Nebude to žiadna s divákom nekomunikatívna „starina“, ale úplne súčasný obraz doby.

„Pre diváka to bude nevšedný zážitok, nakoľko scénografické riešenie bude zahŕňať aj aktívny pohyb diváka. Netreba sa ale báť – nebude to z kategórie interaktívne divadlo, ale site specific art, ktoré pracuje s genius loci,“ pozýva na ďalšie nové predstavenie režisérka Marianna Stančoková. Zároveň naznačuje, že by rada urobila titul aj pre detského diváka.

„Samozrejme, všetko nie je len otázkou našich tvorivých síl, ale aj peňazí. Preto sa už teraz chceme poďakovať každému, kto nám pomôže zrealizovať naše odvážne plány. A tiež chceme dať o sebe vedieť, aby vo chvíľach, keď je možné podporiť kultúru aj z mimorozpočtových kapitol, boli sme aj my na transparentne zostavenom zozname podporených,“ naráža na nedávne prakti-ky Mesta Ružomberok, ktoré prekvapili lokálnu umeleckú scénu.

„A práve preto chceme aj touto cestou pozvať vedenie Mesta Ružomberok a poslancov mestského zastupiteľstva na novoročné predstavenie inscenácie SOLITARITA, ktoré sa uskutoční v sobotu 9. januára 2020 o 19.00 v Divadelnom štúdiu RosArt. Témou tejto politickej satiry je nielen komunálna politika,“ pozýva Stančoková.

Chočská, Kalvárska či Brestová. Ako pomenujú ulice vo Valaskej Dubovej?

Sanitky, kuriéri či turisti už v obci pod Chočom nezablúdia. Pripravujú tam totiž značenie, ktoré si navolia samotní občania obce.

Vo Valaskej Dubovej pomenujú ulice. Projekt turisticko-informačného systému pripravuje obec spoločne so združením Miestna akčná skupina (MAS) dolný Liptov.

„Vždy je lepšie, keď ulice sú pomenované," hovorí pre RK Magazín starosta Valaskej Dubovej Igor Tulinský (KDH). Informačný systém bude vytvorený sústavou informačných tabúľ, ktoré budú slúžiť na lepšiu orientáciu. „Kuriéri majú problém, a to najmä cez zimu. Vojde do jednej ulice a ak je nesprávne, musí cúvať, pretože máme niektoré ulice slepé," opisuje Tulinský.

Orientáciu v obci zhoršuje aj fakt, že sa nové domy stavajú medzi už existujúcimi. „Keď napríklad niekto zvalí humno, stavba sa zlikviduje, a na tom mieste vyrastie nový dom, medzi starými. Aké dostane súpisné číslo? Ak bolo humno bez súpisného čísla, tak musí dostať len také, ktoré nasleduje, a to môže byť úplne rozdielne od tých, ktoré sú v tesnej blízkosti stavby," hovorí starosta s tým, že na jednej ulici môže byť číslo domu 50 a hneď vedľa 300, a to môže ľudí mýliť. Označenie názvov ulíc pomôže podľa starostu aj členom záchranných zložiek – rýchlej zdravotnej pomoci, hasičom, policajtom. „Nie je to len značenie ulíc, ale komplexne sa urobí celý turistický systém. Na námestí bude veľká mapa, ktorá bude ľudí informovať," pripomína starosta,

Každá vyfarbená ulica dostane svoje pomenovanie.
Foto: Dubovské novosti

ktorý dopĺňa, že najviac návštevníkov obce tvoria hlavne turisti smerujúci na blízky Choč. Cez víkend tu parkuje aj 200 áut.

Pošli návrh, budeme sa ním zaoberať

Obec prostredníctvom obecných novín poslala občanom anketu, v ktorej môžu jednotlivé ulice sami pomenovať, alebo hlasovať za už navrhnutý názov ulice. „Do vytvárania pomenovaní a teda do ankety sa môžu zapojiť všetci obyvatelia obce tak, že odovzdajú vyplnený anketový lístok. Sú na ňom vždy inou farbou vyznačené ulice. Je na účastníkoch ankety, ako vyznačené ulice nazvú, prípadne zakrúžkujú navrhnutý názov," píše sa v obecných novinách Dubovské novosti.

„Mali sme, aj máme ulice, ktorých názvy sa tradujú," povedal starosta Valaskej Dubovej s tým, že sú to napríklad názvy ulíc ako Hlavná, Školská či Chočská. „Predpokladám, že tieto zaužívané názvy aj takto pomenované ostanú." Odovzdané ankety budú na obecnom úrade riešiť na najbližšom obecnom zastupiteľstve niekedy po Novom roku. „Mám prísľub, že v nasledujúcom roku 2021 to má byť zrealizované," hovorí starosta o projekte, ktorý je pripravený na MAS dolný Liptov. Jedným dychom dodáva, že realizácia bude závisieť aj od koronakrízy.

„Či to bude oficiálne, to je zase ďalším predmetom. Tam treba veľa vecí. Ľudia by si museli napríklad občianske alebo vodičské preukazy meniť. Toto bude predmetom následného riešenia, zatiaľ chceme aspoň tabuľky s názvami, aj keď neoficiálne," komentoval Igor Tulinský ďalšie možné plány.

Autor: Juraj Brezáni

Po silnom daždi sa opäť rozbzučali včely

Viaceré dolnoliptovské obce potrápila v júni povodeň a vzala so sebou všetko, čo sa jej postavilo do cesty. V Liptovských Sliačoch dokonca aj včely.

Prívalová povodeň zasiahla pred pol rokom aj rodinu Lukáčovcov vo Vyšnom Sliači. Voda im zaplavila celý suterén domu, celú noc boli preto v pohotovosti. Najskôr vypratávali dom, prišli o práčku, umývačku riadu, chladničku a sporák. Hladina vody dosahovala 60 centimetrov a tak si v nej zaplával aj nábytok. Voda nevynechala ani záhradu, kde zničila 14 včelstiev.

Zachrániť sa podarilo len niektoré časti úľov

„Všetky úle boli rozhádzané. Niektoré časti boli úplne zničené, niektoré odplavilo, iné sme poopravovali, všetko bolo potrebné vyčistiť od blata," spomína si na nešťastnú udalosť 51-ročný Róbert Lukáč a smutne konštatuje, že najhoršie dopadli samotné včely. „Tým, že sa utopili v bahne, zahynuli. Ostal mi len jeden oddielok. Všetok med, ktorý som chcel na druhý deň vytáčať sa roztopil vo vode, bol nepoužiteľný," vysvetľuje včelár.

Po pol roku od ničivej spúšte však na záhrade opäť počuť včely. „Aby som zabránil podobnej situácii, rozhodol som sa, že musím postaviť niečo vyššie nad zemou a keď to už idem robiť, tak to nebude plošina, ale že to aj zakryjem. A tak vznikol väčší včelín," vysvetľuje Róbert Lukáč, ktorému pri práci pomáhal svokor.

Nový včelín v záhrade Lukáčovcov.
Foto: archív včelára

Včelín v budúcnosti poslúži ako apidomček

O včely sa Róbert Lukáč začal zaujímať už ako mladý. Do rodiny pribudli vtedy, keď sa oženil. Najskôr si kúpil dva úle, včelárstvu sa odvtedy venuje 27 rokov. S novým včelínom však prišli aj nové plány.

„Včelín je pripravený ako apidomček na takzvanú apiterapiu. Je to dýchanie alebo ležanie na úľoch, najviac sa tým zaoberajú Rusi aj Ukrajinci, tam je apiterapia najviac rozšírená. Ide o pôsobenie aróm, vzduchu zo včelína, ktorý obsahuje veľa rôznych živín od včiel. Tie sú v propolise, v mede, v materskej kašičke," naznačuje Lukáč a hovorí, že by vo včelíne rád urobil minimálne dve lehátka. „Možno časom aj miesto, kde sa napoja dýchacie masky cez hadice priamo do úľa. Toto všetko je však hudba budúcnosti, zatiaľ treba zariadiť včielky. Mám len dve včelstvá, potrvá to pár rokov," vysvetľuje Lukáč.

Rodine po prívalovom daždi, rovnako ako iným, ktorí boli postihnutí povodňami pomohla obec. Pomocnú ruku však podali aj priatelia, známi, no predovšetkým príbuzní.

Autorka: Anna Zábojníková

Neuveriteľné stretnutie

A možno aj príbeh o tom, že keď vám situácia neumožní sa s blízkym človekom rozlúčiť, osud predsa len zariadi, že sa stretnete. Aspoň v spomienkach. Vždy totiž existuje niekto, kto vám má čo povedať.

Vraví sa, že nič na svete nie je náhoda a všetko sa deje za nejakým vyšším cieľom. Svoje o tom vie aj 72-ročný Ružomberčan Bernard Hatala. Rozpovedal nám príbeh, ktorý by možno nevymyslel ani ten najlepší filmový režisér.

Bol krásny letný deň. „Po sobotnom nákupe sme sa s manželkou rozhodli po dlhšom uvažovaní ísť na našu zrubovú chatu Kominárku," začína svoje rozprávanie Bernard Hatala.

Chata je pomenovaná po jeho otcovi, ktorý bol kominár a chodil tam aj kosiť. Nachádza sa v Čutkovskej doline pod vrchom Krstej hory. Okolo sa rozprestierajú vysokohorské lúky, ktoré sa voľakedy pravidelne kosievali. „V posledných rokoch sme obnovili staré zvyky našich rodičov. Každý rok lúky kosíme a voňavé seno dávame do blízkeho krmelca ako potravu pre zver," vysvetľuje Bernard Hatala.

Po dobre vykonanej práci prišiel zaslúžený odpočinok. K miestnym zrazu prichádzajú dvaja turisti z Českej republiky. Informovali sa o okolí. Čo dolnoliptáci vedeli, to im aj prezradili. „Po opýtaní, ako prišli až sem, k našej chate, odpovedali, že idú už tretí deň cez Veľkú Fatru, volali sa Janka a Jirko," vysvetľuje Hatala. Ružomberčania im ponúkli malé občerstvenie a začali sa zhovárať.

Túra dvoch Čechov začala v Turčianskej doline. Hneď na začiatku ich privítal statný medveď. Na fotku vtedy nepomysleli, no zážitok si aj napriek tomu zapamätajú navždy.

Nečakané stretnutie.
Foto: archív Bernarda Hatalu

„Povedal som im, že som mal dvoch bratov, ktorí žili v Čechách, v Blansku a vo Slavovniciach. Jeden zomrel pred tromi rokmi, druhý na jar tohto roka," vysvetľuje Ružomberčan. Keď však začal o bratovi rozprávať viac a predstavil sa dvom turistom aj menom, Janka spozornela.

V ďalšom rozhovore vysvitlo, že je zdravotná sestra na JIS-ke v nemocnici v Prahe, v časti Motole na Oddelení srdcovo - cievnych chorôb. „Starala sa aj o môjho brata Jozefa pred a po operácií srdca. Keď sme to počuli, všetci sme zmeraveli a na chvíľu sme zostali ako nemí. Je až neuveriteľné, na takú vzdialenosť, ktorú museli prejsť, že sme sa stretli v tú istú hodinu," nevie si vysvetliť udalosť, ktorá sa stala v lete Bernard Hatala.

Po zotavení bol jeho brat prevezený domov z Prahy do Slavovníc. Po nečakaných problémoch, keď už mal ísť naspäť do Prahy na kontrolu o mesiac zomrel. Protipandemické opatrenia však vtedy pánovi Hatalovi nedovolili sa s bratom poslednýkrát rozlúčiť, nemohol ísť ani na pohreb.

„Takéto náhodné stretnutie sa nestane už asi nikdy. Možno, keď sme naň spomínali, tak sa na nás pozeral zhora. Aj touto cestou sa chcem poďakovať Janke za jej dobrú starostlivosť, aj preto som ju pozval k nám do Ružomberka a Veľkej Fatry, keď budú mať opäť cestu na Slovensko," hovorí s vďačnosťou Bernard Hatala.

Autorka: Anna Zábojníková

Do plaviek sa Ružomberčania obliekali pod mostom, na Malinnom Brde i za starou papierňou

Hoci terajšie teploty nabádajú tisnúť sa ku zdroju tepla, zahriať sa tekutinami či poctivým navrstvením hrubších textílií, my vás prenesieme do obdobia, kedy Ružomberčania zhadzovali odev len na nevyhnutné minimum.

Obyvatelia bytoviek pri Kuskovej vile mali v letných mesiacoch o program často postarané. Stačilo si zbaliť deku, plavky a za symbolické vstupné sa vydať do neďalekého kúpaliska.

„Schádzali sme sa tam celé rodiny z bytoviek. Ako deti sme sa medzi sebou poznali a bolo nám veselo," oprašuje spomienky ešte svojho „štvorročného ja" pani Blažena Bošáková, ktorú rodičia brávali na kúpalisko vtedy, keď mali v práci voľno. Pobyt pri vode svojim potomkom spríjemnili prineseným jedlom a zákuskami.

Kúpalisko stálo pri objekte, ktorý neskôr slúžil ako Dom pionierov a mládeže. Kto má pri lokalizácii bazénovej plochy stále otázniky v hlave, tomu pomôže ďalší orientačný bod – most v smere na Dolný Kubín, ktorý v priestore neskôr pribudol. Ako zachytáva dobová fotografia, kúpajúci sa pod mostom mali zhora neraz publikum.

Spriaznené rodinky zavše v nedele chodievali cez trať k Váhu, zvykli sa vybrať aj na výlety mimo mesta, starou korytnickou železnicou do Korytnice.

„Boli to krásne roky a moje najkrajšie spomienky," hovorí dnes už 74-ročná pani Bošáková, protagonistka úvodného príbehu.

Šťastné zážitky ostali zachytené na fotografiách a v pamäti, súčasnosť už núka iný pohľad. Kúpalisko bolo v prevádzke od povojnových rokov až do začiatku obdobia, kedy socializmus s ľudskou tvárou opäť zvraštil svoje črty a nastal normalizačný proces. Rovnako v 70. rokoch zmizla aj stará železnička, z ktorej ostalo už iba torzo.

Minulosťou však nie sú len stavby, ale podľa pamätníčky aj kvalita susedských vzťahov. „Taká súdržnosť už medzi rodinami nie je," delí sa o svoj postreh pani Bošáková.

Aj to, čo ostalo, nepôsobí práve lichotivo. Budova domu pionierov, v ktorej ešte stihlo sídliť centrum voľného času, postupne chátra a v nehostinnom prostredí sa schádzajú pochybné indivíduá. A nadjazd na Dolný Kubín je skôr známy ako nehodový úsek, z ktorého sa zrútilo už niekoľko áut.

Prvé kúpalisko zrušili, ľudí pohoršovali plavky na verejnosti

To sme hovorili o verejnom kúpalisku, ktoré bolo v meste v poradí druhé. Úplne „premiérové" fungovalo omnoho dávnejšie. V časoch, kam už nesiaha ani pamäť generácie so striebrom vo vlasoch. No o kúpalisku z počiatkov minulého storočia čo-to napovie aspoň archív, resp. človek v odbore vzdelaný.

„Podľa dobových záznamov bolo najstaršie verejné kúpalisko v Ružomberku pri mestských kúpeľoch na Riadku. Zriadil ho významný ružomberský staviteľ a podnikateľ Ján Kroner," spresňuje historik Karol Dzuriak, ktorý pôsobí v Liptovskom múzeu v Ružomberku.

Staré mestské kúpele v podobe vilky so stredovou vežičkou sa nachádzali na konci bloku. Samotné kúpalisko z obdobia rakúsko-uhorskej monarchie však nemalo dlhé trvanie. A otázku

„Prečo?“ sčasti zodpovie dobový kontext. Síce už neboli časy, kedy sa za nepatričné považovalo už len odhalenie malej plochy tela, napríklad takého ženského členku. No pobehovanie v plavkách na verejnosti predsa len vzbudzovalo pohoršujúce pohľady.

„Proti kúpalisku sa postavil najmä Andrej Hlinka, vzhľadom na konzervatívnejší štýl života Ružomberčanov, ktorí ešte na začiatku storočia neboli pripravení na novoty v podobe ľudí kúpajúcich sa verejne. Toto kúpalisko v podstate zaniklo,“ približuje historik príčinu zániku prvého mestského kúpaliska v Ružomberku.

Budova susediacich verejných kúpeľov sa prakticky zachovala až do konca 70. rokov. „Tento objekt bol posledným pamätníkom na najstaršie obdobia kúpania sa pod holým nebom, resp. na tradíciu ružomberského kúpeľníctva,“ sumarizuje Dzuriak.

Ďalšie pokusy o mestskú plaváreň

V 30. rokoch sa o vybudovaní mestskej plavárne alebo verejného kúpaliska uvažovalo opäť. „Tam bol pomerne iniciatívny, pokiaľ išlo o nápady, ružomberský rodák Anton Hajdóci, ktorý pôsobil v Trnave ako profesor telovýchovy,“ približuje historik Dzuriak ďalšiu osobnosť usilujúcu sa rozšíriť portfólium vodných plôch vhodných na plávanie.

Do úvahy prichádzali dve možnosti. Profesor pri nich vychádzal z overených miest, kde sa už ľudia zvykli kúpať.

„Uvažovalo sa napríklad o priestore Kňažky, ktorú Ružomberčania s obľubou využívali na kúpanie v prírode,“ hovorí Dzuriak s tým, že šlo o prírodné pobrežie Váhu. Voľné menšie trávnaté plochy, miestami prerastené krami, miestnym slúžili na prirodzenú pririečnu rekreáciu.

Záber bývalého kúpaliska pod mostom na Dolný Kubín.
Foto: archív Ivana Laca

Čvachtanie sa vo Váhu postupne stopla priemyselná expanzia. „Kňažku na kúpanie využívali až do konca 60. a začiatku 70. rokov, pokým sa východným smerom nerozrástli celulózky a papierne,“ ozrejmuje historik.

Druhou možnosťou bol splav vodnej zdrže za starou papierňou, ktorý miestni ľudovo nazývali kúpalisko Na Klade. To tiež fungovalo ako neoficiálne prírodné kúpalisko.

Snahy o zriadenie mestského kúpaliska, resp. plavárne, sa napokon dostali do cieľovej rovinky až o ďalšie tri desaťročia neskôr.

Vzniklo už spomínané kúpalisko pod nadjazdom na Dolný Kubín, ktorému neskôr začala konkurovať mestská plaváreň na Bystrickej, sprevádzkovaná koncom 60. rokov ako súčasť nového odborného učilišťa. K dispozícii tak bol 25 metrov dlhý a 10 metrov široký bazén so štyrmi plaveckými pruhmi. Dopoludňajšie hodiny boli vyhradené pre plavecké výcviky školopovinných, popoludní mohla prísť aj širšia verejnosť.

Na Malino Brdô balili okrem lyží aj plavky

„Po roku 1960 pribudla ďalšia atraktívna vodná plocha, ktorá súvisí s výstavbou nových zariadení cestovného ruchu, ktoré najmä okolo roku 1968 prežívali

v Ružomberku veľký rozkvet, aj z hľadiska koncepcií, myšlienok a entuziazmu," datuje Dzuriak vznik vodnej nádrže v Hrabove. Popri rekreačnej funkcii plnila aj priemyselnú.

„Ružomberčania radi chodievali v 70. rokov aj na neďalekú Bystričku za Kraľovany, kde sa kúpali v Orave. Samozrejme, možností na kúpanie, či už vo Váhu alebo Revúcej hore, na Bielom Potoku, bolo v bezprostrednej blízkosti mesta viac. K prírodným kúpaliskám by sa dala tiež priradiť aj Čutkovská vodná nádrž. V druhej polovici 70. rokov pribudla síce vzdialenejšia, ale pre Ružomberčanov i tak atraktívna Liptovská Mara," vyratúva historik ďalšie možnosti na kúpanie v prírode.

Pri mapovaní miest, kde si Ružomberčania mohli zaplávať, sa zastavíme aj neďaleko svahov Malina Brda. Do strediska sa v minulosti vchádzalo nielen s lyžami, do batohov sa v letných mesiacoch balili aj plavky, deti si vzali rukávniky či plávacie koleso. A realizovali sa v bazéne pred horským hotelom Malina, ktorý tento rok oslávil 60-tku.

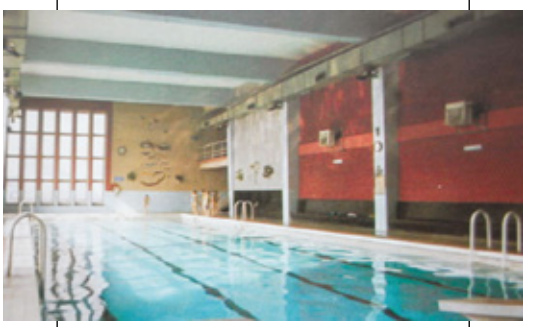

Mestská plaváreň sprevádzkovaná v 60. rokoch.
Foto: archív Františka Hanesa.

Plechový bazén, namaľovaný na bielomodro, využívali najmä miestni chatári z neďalekých zrubov, púšťa nás do svojich spomienok Ružomberčan, ktorý tam zvykol chodievať ešte v 90. rokoch. Do bazénu precupkali po betónových dlaždiciach, vystúpili po schodíkoch za sprievodu duniveho zvuku, a vrhli sa do vody, kde im do nosa udrel typicky páchnuci chlór.

Viac ako pach mu však prekážala teplota vody. Hoci slnko pražilo, voda ostávala aj naďalej spoľahlivo studená. O to sa postarala nadmorská výška. Preto preferoval, keď sa bazén naplnil vodou, ale v jej tuhom skupenstve.
„V zime bazén zapadol snehom. Ako deti sme radšej skákali do snehu než do vody," spomína obľúbenejšiu alternatívnu aktivitu rodák, ktorý k bazénu chodieval ešte ako sedemročný chlapec.

Dnes by sme už priestor na kúpanie hľadali márne. Hotel s priľahlým okolím prešiel rekonštrukciou i zmenou vlastníkov, časom už nevyužívaný bazén zasypali a na jeho mieste vybudovali tenisové kurty.

Autorka: Nikola Marhefková

Sestra v akcii z Ludrovej

Pohľad na človeka v habite môže spustiť rôzne asociácie. No kláštorný život už nevyzerá tak, ako ho zachytáva film Bedári, vraví rehoľná sestra Hermana. Veru, pri rodáčke z Ludrovej sa vynorí skôr sekvencia z filmového titulu Sestra v akcii s legendárnou Whoopi Goldberg. Nie preto, že by bola v reholi v rámci programu ochrany svedkov. Dokazuje však, ako sa zasvätený život dá prežívať v radosti a má potenciál osloviť aj neveriacich.

Text: Nikola Marhefková Foto: Peter Ličák

Ohlušujúce ticho

Rehoľná sestra Hermana od septembra pravidelne cestuje vlakom z Košíc do Ružomberka. Dve a pol hodiny tam, dve a pol hodiny späť. Cestu si už namiesto čítania kráti háčkovaním, ktoré jej umožňuje viac vnímať ľudí okolo seba a ich prežívanie.

O svoje postrehy sa delí aj na sociálnej sieti. Prečítať sme si mohli aj o dievčine, ktorá dve hodiny konzumovala šalátovú uhorku, len aby nemusela mať nonstop nasadené rúško.

Najnovšie zaznamenala ďalšiu pozoruhodnú vec. Už menej úsmevnú. Ľudia stíchli. „V septembri boli ľudia takí udžavotaní. Sadli si do vozňa, prihovorili sa jeden druhému, hneď sa rozprúdila debata. Keď som cestovala teraz, v decembri, bolo veľké ticho. Každý si aj v otvorenom vozni sadá osamote," hovorí rodáčka z Ludrovej o tom, ako počas posledných jázd prehovorilo ticho. Podobné mĺkvo sleduje aj iných sférach verejného života.

Obmedzenie kontaktov a odstupy sú obete, ktoré si momentálna situácia vyžaduje. Otázne je, nakoľko sa fyzický dištanc prejaví na hlbšej úrovni. „Pre mňa je to až zarážajúci fenomén, ako ľudia stíchli. Ľudia sa akoby od seba odťahujú, boja sa jeden druhého. Stráca sa vzájomná interakcia. Mám pocit, akoby sa rodil veľký individualizmus," hovorí sestra Hermana a nahlas sa zamýšľa, či práve veľká miera individualizmu nebude jeden z dalších dopadov pandémie.

Poctivo orúškovaná. Najmä počas cesty vlakom, ktoré pravidelne podniká.
Foto: archív sestry Hermany

Vianoce ako reštart

„Práve počas Adventu, aj tých dlhých nocí, si uvedomujem, že toto je obdobie, kedy potrebujeme zmenu, znova reštartovať. Nanovo sa nadýchnuť," pokračuje Hermana, ako nás nadchádzajúce obdobie aj symbolicky pozýva k tomu, aby sme sa od seba neodcudzili.

„V tom aj vidím nádej Vianoc. Tá spočíva v tom, všimnúť si človeka vedľa mňa. Uvedomiť si, že vedľa mňa je niekto, komu môžem pomôcť, poslúžiť. Aj napriek tomu, že sa na neho nemôžem cez rúško usmiať, môžem urobiť gesto, ktoré môj úsmev sprítomní," rozvíja Hermana ďalej myšlienku. Zakývaním, poťukaním po pleci či materiálnou pomocou.

Tendenciu ľudí uzatvoriť sa do seba vypozorovala Hermana so spolusestrami už počas Veľkej noci. Rozhodli sa konať. Na ulici, kde ich komunita býva, sa susedom pred domami objavili koláče. Sestry upiekli suché čajové pečivo pre celú ulicu, zavesili ho na kľučku bránky a zaťukali. A tento ich počin spustil reakciu.

„Bolo to malé gesto. Ale ľudia si zrazu začali všímať druhých vo svojom okolí, či niečo nepotrebujú," vraví Hermana, ako sa v ľuďoch prebudila všímavosť. Pozastavili sa i nad tým, keď si sused už druhý deň neprevzal „zásielku" z bránky a išli sa pozrieť, či sa niečo nestalo.

Obežnica, ktorá sa zbalí do 15 banánových škatúľ

Už 26 rokov je rehoľníčkou Kongregácie milosrdných sestier sv. Vincenta. „So smiechom hovorím, že vstupom do rehole som zároveň prijala aj úlohu obežnice," smeje sa satmárka, ktorá vystriedala už 13 pôsobísk a momentálne je zakotvená v Košiciach.

Síce to berie s humorom a nadhľadom, no pravidelné presuny nie sú vôbec jednoduché. Od praktických záležitostí po psychiku. „Nie je vždy ľahké sa sťahovať, skoro nikdy to nie je ľahké. Rozbehneš si aktivity, trošku sa zakoreníš, a zrazu si máš pobaliť veci a začať kdesi nanovo. Zobrať si všetko, čo máš rád, a preniesť to kdesi preč," približuje sestra Hermana, ktorá sa pri presune na nové dočasné bydlisko dokáže zbaliť do 15 banánových škatúľ.

Dá sa pri takomto „kočovnom" spôsobe živote vôbec niekde cítiť ako doma? „Doma je vždy doma. Zatiaľ mám obidvoch žijúcich rodičov a ďakujem Pánu Bohu za to, že ich mám," hovorí Liptáčka. Kúsok domoviny si však zakaždým berie so sebou. V podobe obrazu ludrovského kostolíka, ktorý jej rodičia dali namaľovať po dokončení vysokej školy.

„Ten obraz nosím so sebou, kdekoľvek som. A keď mi je niekedy ťažšie, aspoň oň oči opriem," dozvedáme sa, čo je stálou súčasťou jej batožiny.

Sťahovanie naprieč Slovenskom jej však prinieslo riadnu databázu kontaktov. „Keby som kdekoľvek zostala stáť s pokazeným autom, tak v telefóne nájdem kontakt na

niekoho v okruhu 50 kilometrov, kto by ma do pol hodiny prišiel zachrániť," spomína výhodu rehoľníčka, ktorá má krajinu naozaj precestovanú od východu po západ. V priebehu roka a pol stihla zmeniť bydlisko z Pavloviec nad Uhom, dedinky vzdialenej 13 kilometrov od ukrajinských hraníc, na Bratislavu.

Láska je vynaliezavá

Hermana má aj regulérne zamestnanie, už vyše 20 rokov vyučuje v školách. „Rehoľné sestry nie sú platené cirkvou. Každá pracuje, platíme dane. Ktorá je bez práce, je evidovaná na úrade," približuje sestra aj tento aspekt.

Ku školstvu a práci s ľuďmi ju ťahalo odjakživa. Keď ako prváci vypĺňali dotazník, čím chcú byť, vtedy ešte ako malá Jarka Matláková napísala, že učiteľkou v škôlke. No jej túžby potlačilo štátne zriadenie.

„Pani učiteľka mi vtedy povedala, že v našej socialistickej vlasti nemôžeme všetci robiť to isté, lebo moja starká bola učiteľka, aj moja sestra a že asi nebude dobré, keď ňou budem aj ja," predniesla vtedy šesťročnej Jarke súdružka učiteľka. „To mi bolo vysvetlené v prvej triede, tak som sa socialisticky uvedomila," komentuje Hermana, ktorá o ďalší rok v rovnakom dotazníku uviedla, že by chcela byť dôchodcom.

„Ak nemôžem robiť to, čo chcem, nebudem robiť nič a budem za to dostávať peniaze," odôvodňovala svoju odpoveď rodičom, ktorých si zavolali aj do riaditeľne. Brali to však s humorom a tiež nevedeli, prečo a ako by mali dcérku pokarhať.

Napokon po strednej ekonomickej poľnohospodárskej škole vyštudovala teológiu a vstúpila do rehole.

Bez úmyslu znieť ako motivačný guru konštatujeme, že túžby,

Na tomto zábere to síce nie je zdokumentované, ale Hermana si so spolusestrami rada dá aj pivo.
Foto: archív sestry Hermany

ktoré si v sebe nesieme, sa môžu splniť. Po mnohých rokoch. Aj vtedy, keď sa zdá, že sú nerealizovateľné a ostatní sa pri nich uškŕňajú.

Na teológiu napríklad Hermana nastupovala s myšlienkou, že sa raz stane učiteľkou katechetiky pre bohoslovcov. Keď to povedala na prijímačkách, vyslúžila si od kňazov výbuch smiechu. Na Slovensku vtedy v seminári neučila ani jedna žena. „Som vďačná, že sa to po toľkých rokoch zlomilo a mnohé teraz učia v seminári," hovorí o prelome rehoľníčka, ktorej túžba sa čiastočne tiež pretavila do reality, keď viedla duchovné cvičenia pre bohoslovcov.

„Pán Boh dáva do srdca také túžby a sny, ktoré ani nevieme, ako a prečo prídu. Ale je trpezlivý a dokáže ich splniť. Napriek všetkým okolnostiam a možno úplne iným spôsobom, ako si predstavujeme," vraví sestra Hermana, ktorej silným hajlajtom života je výrok svätého Vincenta de Paula, a teda, „láska je vynaliezavá". „Či už láska človeka k človeku alebo láska Boha k človeku," spresňuje satmárka.

Ešte pred nástupom na teológiu zvažovala novinársku dráhu. Nevedela sa však rozhodnúť, ktorým smerom sa vydať. Po 26 rokoch nabral reálne kontúry aj tento sen, keď Hermana čerstvo nastúpila na doktorandské štúdium žurnalistiky na KU v Ružomberku. „Nikdy by som si nepovedala, že pôjdem v 44 rokoch študovať. A predsa," ilustruje na ďalšom príklade vynaliezavosť lásky a nečakanú cestu, po ktorej sa vydala k niekdajšej túžbe.

Bloguje, chodí na pivo

Hoci vyštudovanú novinárčinu ešte nemá, i tak sa čitateľom prihovára v časopise týždeň, kde má pri svojich postrehoch a zamysleniach charakteristickú ilustrovanú podobizeň. A má aj „titul" prvej blogujúcej rehoľnej sestry. K publikovaniu blogov sa dostala náhodou, keď pôsobila v Partizánskom, kde jej dekan zveril

prípravu snúbencov. Až viedla jeden pár, v ktorom si veriaciu dievčinu bral ateista.

„Muž ma počúval, počúval a vraví – ale mňa by to dokázalo presvedčiť, čo nám tu rozprávate. Veď vy to tak zo života dávate. Nechceli by ste o tom písať? Ja som o tom hovoril aj s chlapmi v robote," spomína so smiechom Hermana, ktorá má vzťah k slovám v rodine. Keď bol jej ocko na vojenčine, písal mamine básne, ktoré majú dodnes odložené ako rodinný klenot. Poéziu tvorila aj Jarka, dodnes má texty v šuflíku.

Spomínaný mladík sestre pomohol, vytvoril profil, a potom pokynul: „A teraz píš." A Hermana písala. Postupne sa dostávala do povedomia, rozhovory s ňou viedli novinári z viacerých celoslovenských médií. Takého novinára Karola Sudora prekvapilo, keď ju videl piť pivo. Keď si ho dala zas pri inej príležitosti, neplánovane doviedla neznámeho chlapíka k abstinencii.

„So spolusestrami sme raz boli na návšteve. Domáci, ku ktorým sme prišli, nás pozvali do miestnej pivárne. Boli sme nezvyčajná zostava – tri mladé rehoľné sestry, manželský pár a ich dve deti. Sedel tam aj miestny štamgast, ktorý si prišiel nielenže posedieť, ale vyslovene sa opiť," načína historku.

„O pár dní ho stretol pán, ktorý nás pozval. Pýta sa ho – čo sa s tebou deje? Taký si nejaký. A on hovorí – vieš čo, ja už nemôžem piť (pauza). Bol som minule v pivárni a mne sa tam zjavili tri mníšky. Ja už odvtedy nepijem," vyťahuje ďalšiu vtipnú skúsenosť a dopĺňa, že skor sa takéto epizódky stávajú v menších mestách.

Predstavy ľudí o zasvätenom živote sú neraz zakonzervované v čase. „Predstava ľudí je kdesi v Bedároch. Ale kláštorný život už nie je taký, ako ho vykresľuje tento film," hovorí vľúdne sestra. „Kedysi som chcela ľudí presviedčať, pozrite sa, my nie sme nejakí iní," priznáva s tým, že postupne od tejto méty upustila. Zároveň sa teší kolegovcom, ktorí využitím sociálnych sietí šíria „osvetu" a ukazujú rehoľný a mníšsky spôsob iným, vtipným spôsobom. Napríklad mních s kamerou, vlogujúci otec benediktín či saleziánska Lamia, ktorá funguje na YouTube a Tiktoku.

Rehoľná sestra je scestovaná. No najmä po Slovensku, kde vystriedala už 13 rôznych pôsobísk.
Foto: archív sestry Hermany

Za iný názor na seba vyťahujeme nože

Textov má mnoho. Či už postrehy zo života, poéziu. No raz sa verejne vyjadrila aj k politike, keď v jej rodnej Ludrovej vyhral v prezidentských voľbách Marián Kotleba. V tej dedinke, nad ktorou sa týči vrch Ostrô, strategický bod počas SNP, kde padlo mnoho povstalcov. Čo aj v texte pripomenula.

Článok na webe Aktualít si za 24 hodín prečítalo vyše 50-tisíc ľudí, reakcie na seba nenechali dlho čakať. Od ďakovných emailov, že sa konečne niekto ozval, cez bolestnejšie správy, s vyhrážkami, prianím zlého, až po otázky, prečo sa vôbec vyjadruje.

„Vnímala som, že je potrebné ozvať sa práve vtedy a práve v danej situácii. Myslím, že odvtedy som sa už podobne k politickým otázkam nevyjadrila," približuje Hermana pozadie textu, v ktorom tiež píše, že „myšlienky nenávisti sa stávajú skutkami nenávisti," a že „odmieta násilie v akejkoľvek podobe a rovnako aj šírenie nenávisti, ktorou si chcú ľudia uoevniť svoju politickú moc."

Tých, ktorí poďakovali za vyjadrenie názoru, povzbudila, aby tiež nemlčali. Nech sa naučíme viesť kultivovanú diskusiu aj v témach, v ktorých zastávame iné názory.

„Na našom maličkom Slovensku sme nesmierne netolerantní k názorom toho druhého. Stále vravím, že niekto môže mať iný názor ako ja, ale to neznamená, že na seba vytiahneme nože. Môžeme mať opačný názor, ale dôležité je vzájomne sa počúvať, snažiť sa pochopiť toho druhého, prečo hovorí tak, ako hovorí, a nebyť tvrdohlaví," uzatvára Jarka Matláková, ktorá má nádej, že súčasná generácia postupne začne tieto ideálny dosahovať.

Fullov učeň, ktorý bol pri zrode Markízy

Vyštudovala Právnickú fakultu Univerzity Komenského, pracovala na Úrade vlády Slovenskej republiky, na Ministerstve pre správu a privatizáciu Národného majetku, a dnes je súčasťou americkej medzinárodnej korporátnej spoločnosti Worthington Group. O spomienkach na svoje detstvo, kedysi kozmopolitnom Ružomberku či o Majstrovi Ľudovítovi Fullovi sme sa rozprávali s rodáčkou Janou Turečkovou.

Text: Anna Zábojníková Foto: Anna Zábojníková

Ulica Antona Bernoláka ešte niesla názov ulice Februárového víťazstva. Pred jedným z domov si kriedami na asfalte kreslila malá Janka. Niekedy sa z asfaltu na okoloidúcich usmievali dievčatá na lúke, inokedy mohutný Choč. A hoci jej výtvory boli pri živote len dovtedy, kým ich nezmyl dážď, pozornosti pred okoloidúcimi neunikli. Počas svojich „umeleckých" prechádzok Ružomberkom sa pri nej pristavil aj známy maliar Ľudovít Fulla. Povedal, že má zaujímavú kompozíciu farieb a vidí mnohé odtiene. Neskôr ju pozval do svojho ateliéru a napokon Janu Turečkovú, rodenú Bočekovú aj trochu uviedol do sveta farebného maľovania.

V spomienkach na svojho otca Milana Bočeka

„Na detstvo mám milé spomienky. Chodila som na základnú školu, na terajšiu Dončovu ulicu. Potom som začala študovať na Gymnáziu v Ružomberku. Spoločne s bratom sme vyrastali v kruhu kamarátov. Mali sme dvor, veľa sme športovali, no, samozrejme, robili sme aj nezbedy," spomína si s úsmevom na detstvo Jana a dodáva, že vtedy bol Ružomberok omnoho živšie mesto ako dnes.

Ružomberčanka Jana Turečková.
Foto: Anna Zábojníková

Nečudo, bol to práve jej otec Milan Boček, ktorý sa rád angažoval v kultúrnych aktivitách mesta. „Dlhé roky robil riaditeľa Závodného klubu pri SCP, mal veľa priateľov, známostí z jeho školských čias. Jeho spolužiak z gymnaziálnych čias bol napr. Ladislav Mokrý, ktorý bol riaditeľom Slovenskej Filharmónie, niekoľkokrát spoločne dotiahli do Ružomberka „vzácnych hostí" z kultúrneho a spoločenského života," vysvetľuje Jana.

V tom čase, tak ako doteraz, sa v hlavnom meste konali Bratislavské hudobné slávnosti. Vďaka ich priateľstvu sa aj v Ružomberku organizovali umelecké koncerty pre pracujúcich, kde vystúpili tí istí umelci ako v Bratislave. „V Ludrovskom kostolíku sa konali jedinečné orgánové koncerty. Chodili sem vystupovať japonské organistky alebo aj huslisti z Japonskej štátnej opery. Pamätám si, že Ludrovský kostol bol plný, dokonca bolo zvykom, že koncert sa uvádzal aj v angličtine. Ľudia prišli sviatočne oblečení, celkove to malo skutočne slávnostnú atmosféru," listuje v spomienkach Jana a dodáva, že práve jej dal otec na starosť ukázať mesto zahraničným umelcom a ukázať im zaujímavosti mesta. „Japonskú sopranistku a organistku som „vytrepala" na Likavský hrad, bola unesená, nikdy predtým nevidela hrad," vysvetľuje rodáčka z Ružomberka a opäť načrie do spomienok. V Závodnom klube pre SCP bola pomerne veľká kultúrna sála, kde sa premietali filmy, robili rôzne kultúrne a umelecké súťaže. Poslúžila však aj na odborné prednášky. „Otec pozval do Ružomberka prvú slovenskú astronómku Ľudmilu Pajdušákovú. Nakoniec z toho bola dlhoročná a veľká spolupráca s Astronomickým observatóriom so sídlom na Skalnatom Plese. Pamätám si, že Ľudmila Pajdušáková uskutočnila niekoľko prednášok a vedela pútavo rozprávať o hviezdach. Dvoch študentov dokonca tak zaujala, že sa napokon rozhodli študovať astronómiu, a teraz pracujú ako významní vedci v observatóriách vo svete," konštatuje Jana.

Sála však zastrešila aj milovníkov hudby. A to najmä zahraničnej. Pod taktovkou Milana Bočeka vznikol aj populárny Čaj o piatej, takzvané „Mládežká". „Otec pôsobil v hudobnej kapele, vtedy bol veľmi populárny džez. Do Ružomberka chodila každú nedeľu na čaj o piatej aj mládež z Martina či Dolného Kubína, aby sa učila „moderne" tancovať, ja som bola v tom čase maličká, ale často tieto chvíle odznievali v spomienkach našej rodiny. Ako spomínal môj ocino, na týchto podujatiach bolo zakázané pitie alkoholu a aj tak sa mládež vedela výborne zabaviť. Prišli predtanečníci a učili tancovať napríklad rokenrol. Už vtedy nasávali zahraničný bigbít," vyratúva otcove aktivity Jana a pokračuje.

Milan Boček bol v roku 1967 jedným zo zakladateľov Medzinárodného umeleckého salónu Fotofórum, medzinárodnej výstavy fotografií, ktoré prichádzali z celého sveta. „Fotky na výstavu vyberala medzinárodná porota. Chodili sem profesori, ktorí učili fotografiu aj napr. francúzskej Sorbone, medzi nimi i poľský profesor Lagocki, ktorý učil na Jagelonskej univerzite, ale aj veľa Rakúšanov, Nemcov, boli to profíci," približuje odbornú porotu Turečková.

Vernisáže mali vždy slávnostný pátos. Nechýbala hudba, umelci a veľkolepé diela. O výstavách

vedeli aj turisti. Prioritne síce vždy prišli pozrieť liptovské hory, no vždy ich to " vcuclo" aj za umením. A nielen ich. Na obrazy sa chodili pozerať celé zájazdy. „Aj my deti sme boli unesení. Pre nás to bol iný svet. Zrazu sme videli púšť, farebnú krajinu, krajiny ako Izrael, Mongolsko, Irán, Brazíliu, ale aj fotografie Sochy slobody. Vďaka fotografiám sme spoznávali ďaleký svet," spomína Jana.

Režim však nikoho nehladkal po tvári. Fotky museli prejsť schválením na Ústrednom výbore Komunistickej strany. „Do Bratislavy sa cestovalo na starom Žiguli, ku každej fotke bola preto vždy pripravená krátka notička, pretože „kádrovaci" chceli vysvetliť obraz fotografie. Vždy to dobre skončilo a každá fotografia prešla ideologickým zdôvodnením. Jeden zo zakladateľov Fotofóra, pán Chmelík vtedy vždy pre istotu zobral fľašu domácej a povedal, že keď už bude najhoršie, tak sa to tam vytiahne," hovorí o vtipnej spomienke svojho otca Jana.

A hoci to v porovnaní s dnešným Ružomberkom znie ako sci-fi, Ružomberok bol v tom čase skutočne kozmopolitným mestom. Na pracovnú stáž do Bavlnárskych závodov vtedy s názvom Vladimíra Iljiča Lenina prichádzali Kubánci aj Vietnamci. Prispeli ku farebnému koloritu mesta.
„Ako žiaci sme chodili do závodov na exkurzie. Vietnamci boli veľmi usilovní a pracovití, veď aj Kubánci. Keď však niekto pustil rádio, nechali nite niťami a začali tancovať. Vedeli si užiť život, či bolo teplo či zima," hovorí o inom temperamente Jana Turčeková.

Spomína si aj na prvomájové sprievody v meste, aj na Kubáncov vystupujúcich na alegorických vozoch svoju sambu a rumbu, či tancujúcich po sprievode pred Hotelom Kultúra. „Kubánci tu otvorili veselý život. Hocikedy ich bolo vidieť tancovať v meste so svojimi magnetofónmi, s ktorými sa radi prechádzali po mste.Dokonca aj v zime, im bolo stále teplo," vysvetľuje Jana.

V tom čase v meste pracovalo aj veľa Chorvátov, Slovincov, Čiernohorcov, ktorí pracovali pri budovaní Celulózovopapierenského kombinátu. Taktiež tu v tom čase pracovalo veľa Kanaďanov, pretože papierenský kombinát budovala kanadská spoločnosť Simons & Overeas. „Boli to veľmi otvorení ľudia a veľmi sa im páčila naša príroda. Chodievali sme s nimi do prírody, na rôzne pikniky, stavali sme s nimi dokonca totemy, nakoľko mnohí z nich mali indianskych predkov. Čo ešte viac dotváralo kolorit mesta," hovorí Ružomberčanka.

V meste bolo aj niekoľko kín. Lístok bol za korunu, premietali sa Vinetuovky alebo aj ruské rozprávky. „Do kina Kultúra prišli Kubánci. Vždy zaplnili tri rady a neustále komentovali film. Keď bola nejaká vtipná sekvencia, tak sa rehotali, že museli zastaviť film, aby bolo po chvíli v sále opäť ticho. Nám to nevadilo, smiali sme sa na nich. Nás by síce z kina vyhodili pri takomto správaní, no k nim si to nikto nedovolil. Pôvodne 90-minútový film sa kvôli nim natiahol aj na dve hodiny," spomína na časy minulé Ružomberčanka.

Jej otec do mesta na dolnom Liptove pritiahol mnohých umelcov. Milana Lasicu aj Júliusa Satinského, Sľuk či Lúčnicu, ale aj umelcov z vážnej hudby, napríklad Slovenskú filharmóniu dirogoval uznávaný Ondrej Lenárd. Spomína si, že vtedy bolo mesto kultúrne veľmi bohaté. „Vystupoval tu aj Karol Gott, Helena Vondráčková, Michal Dočolomanský a ďalší. Bolo tu aj niekoľko predstavení obľúbenej relácie Vtipnejší vyhráva, ktorú konferoval Ivan Krajíček s Oldom Hlaváčkom. Pamätám sa, že keď mal vystupovať Karol Duchoň prišli mladí, starší aj tetušky, čo povychádzali tesne pred jeho koncertom z kostola. Robili sa aj auroské čítania v knižnici. Prišla Klára Jarunková, Elena Čepčeková, Ferdinand Gabaj ,vždy nám popodpisovali knižky aj s venovaním," vysvetľuje dolnoliptáčka.

Ťažká doba

Pekné a úsmevné zážitky striedali aj tie smutnejšie, najmä v spojitosti s režimom. Janina stará mama pochádzala z 11 detí. Jej otec pracoval dlhé roky v Pittsburgu v železiarňach. Potom sa vrátil na Slovensko. Určitý čas bol aj pltníkom. Mal niekoľko pltí, často sa s nimi plavil až do Turecka či Egypta.
„Stará mama si už na svojho otca nepamätala, zomrel, keď mala rok a pol. Všetci jej starší súrodenci odišli do Ameriky a tam aj ostali. Stará mama vyštudovala na Slovensku, zoznámila sa so starým otcom a spoločne sa rozhodli, že tu aj ostanú," začína rozprávať o svojej rodine Jana Turečková.

So svojimi súrodencami a príbuznými si však často dopisovala, listy v angličtine neskôr písala práve jej vnučka. „Obávali sme sa, pretože nás monitorovali. Chodili otvorené obálky bez listu, veľa listov ani neprišlo. Teta mi rifle posielala na sedemkrát, vždy ich ukradli. Spomína si na vtedajšiu dobu Jana.

Stará mama v Bratislave často

stretáva aj prezidenta Jozefa Tisa. „Vraj bol samotár, no chodieval sa prechádzať okolo Dunaja, mnoho ľudí ho v tom čase stretávalo na ulici. Vnímala ho ako skromne vyzerajúceho človeka, spomína na starú mamu jej vnučka.

Nielen stará mama, ale už aj jej otec Milan Boček bol aktívny v disidentských kruhoch. Študoval na Stavebnej fakulte vtedajšej SVŠT. Ako študenti vyrábali rôzne plagáty, organizovali manifestácie proti vtedajšiemu režimu. Napokon kvôli svojej angažovanosti musel odísť študovať do Brna.

V roku 1968 prišla okupácia. Z Liptovského Mikuláša prechádzali cez Ružomberok tanky. „Pamätám sa, že sme sa ako deti pretekali, komu sa pomedzi ne najviac podarí prebehnúť. Niekto ma však uvidel a vyzradil mame, že tam behám, že ma môžu zabiť. Tá ma odchytila a kým otec neprišiel z roboty, kľačala som za trest na drevených špálkoch," hovorí o príchode Rusov vtedy ešte nič netušiace dieťa.
„Keď prišiel otec, začal mi vysvetľovať, čo sa stalo. Nadšene som mu oznámila, že som súťaž dvakrát vyhrala. Ošetril mi nohy, už som ich mala trochu zakrvavené, vtedy aj mama precitla. Pamätám si však na ten moment, keď mi povedal, že prišli Rusi a začal plakať. Veľmi ho to poznačilo, mali pocit, že ich snaženie vyšlo na zmar," opisuje emotívnu chvíľu Ružomberčanka a hovorí, že jej otec si vtedy čo-to aj vytrpel.

Milan Boček bol po príchode Rusov zadržaný. „Vytlačili dosť plagátov a hádzali ich Rusom do tankov. Boli to texty v ruštine, kde napríklad stálo „Odíďte, nepotrebujeme vás", no robili aj iné sabotážne akcie a niekto ich udal," začína rozprávať dcéra známeho aktivistu.
„Otec sa na tri, štyri mesiace vyparil. Ani mama nevedela kde je, myslela si, že niekde hrajú s kapelou. Starí rodičia vedeli, no ja som bola s bratom ešte veľmi malá, nechceli našu mamu rozrušovať. Vrátil sa, no mama sa na túto

Archív novín, ktoré si odkladal Milan Boček.
Foto: Anna Zábojníková

tému nechcela rozprávať. Bola som jediná, s kým sa otec o tom, čo zažil rozprával, no stalo sa tak až o niekoľko rokov," vysvetľuje Jana Turečková.

V tom čase bol najskôr väznený v Ružomberku, neskôr v Banskej Bystrici. Všetkých mučili, psychicky týrali. „Otec bol muzikant, mal veľmi citlivý sluch. V noci im pustili áriu, ale naschvál tak, aby škrípala. Niekoľkokrát takú schytal, až mu v ušiach dunelo. Často ho potom aj po rokoch bolievala hlava," hovorí o následkoch väznenia Milana Bočeka jeho dcéra Jana a jedným dychom dodáva, že sa nikdy nesťažoval. Chcel si to vysporiadať sám so sebou.

Z toho obdobia majú doma mnoho dobových novín. Do niektorých jej otec dokonca aj písal. V rodičovskom byte, na ulici Antona Bernoláka do nich nazeráme aj my. Do rúk sa nám dostalo vydanie Ružomberského hlasu z roku 1968, Zmena ale aj závodné noviny papiernikov, či bavlnárov. Počas toho, ako sme popíjali kávu, spomínali a uvažovali, trikrát spadla svieca. „Možno je aj teraz otec s nami. Náhle nás opustil pred rokom. Určite by bol rád, keby sa všetky spomienky posúvajú aj iným generáciám," hovorí s veľkou vďačnosťou a láskavým hlasom Jana Turečková.

Poznala Ľudovíta Fullu

S kultúrou, fotografiou a umením však nie je vžitá len vďaka otcovi. Spomína si aj na Majstra Fullu. „Moja stará mama bola veľmi dobrá priateľka s jeho sestrami, ktoré bývali neďaleko od nás. Od Fullu boli staršie a keď už mali vysoký vek, stará mama k nim chodila na návštevy a neraz vzala aj mňa. Vždy ma milo privítali, napiekli koláče, mohla som si vyskúšať aj ich šaty. Vtedy som mohla mať tak osem rokov," hovorí Jana Turečková.
A keďže často kreslila na asfalt, bolo len otázkou času, kedy si ju všimne aj miestny maliar.
„Asi mu aj časom povedali, kto som, vnímal ma. Pozval ma, aby som sa u neho zastavila v ateliéri a prišla sa pozrieť ako kreslí. Šla som vtedy so starou mamou, ani som nevedela, kde zaklopať," hovorí so smiechom Jana.

Už ako dieťa videla ako vznikajú ilustrácie do Slovenských rozprávok Pavla Dobšinského. Bola dokonca pri tom, keď

opravoval známy obraz Madony. „Musel ho doopravovať, pretože pri presune obrazu sa poškodila zlatovka. Mal biely plášť, vo vrecúšku štetce. Mal taký mažiarik, nad plameňom roztápal lupienky zlata a veľmi jemne ho miešal. Presne vedel, aký štetec má použiť. Ukázal mi aj jeden tenučký, vraj z kožucha líšky. Ním maľoval najjemnejšie detaily," opisuje jednu z mnohých spomienok na Fullu Ružomberčanka.

Zároveň dodáva, že počas toho, ako ho z gauča sledovala, mala pocit, že sa s obrazom rozpráva. „Ten gauč je v Galérii Ľudovíta Fullu dodnes. Fulla používal maliarske plátno. Mal taký zvyk, že si plátno pripravil, poskladal, a dal ho pod spomínaný gauč, kde sedela návšteva. Keď prišiel niekto na návštevu, hoc aj umelci, povedal, nech si sadnú do stredu, tam je to vraj dobré na chrbát. Dobre vedel, prečo to hovorí. Vraj sa mu tak lepšie pracovalo s predpripraveným plátnom," spomína na maliarske stereotypy umelca Jana.

Aj napriek tomu, že si ľudí príliš k telu nepripúšťal, ju si obľúbil a časom zasvätil do maliarskych techník. „Moji rodičia vedeli, že k nemu chodím. Učil ma kresliť, dokonca aj ceruzkou. Dosť ma formoval. Bol veľmi sčítaný a múdry človek, no bol aj mysliteľ, rád čítal ťažké filozofické knihy," spomína si na čas strávený s Fullom dolnoliptáčka. Časom ju skutočne obklopilo kreslenie, no viac si tykala s perokresbou. „Asi preto som dostala ponuku, či by som nechcela ísť študovať na strednú odevnú priemyslovku, veľa som v tom čase tvorila, kreslila aj šila. Naši ma odhovorili a nakoniec som študovala na Gymnáziu v Ružomberku, neprotestovala som," hovorí Jana.

Napokon ju zavialo do Bratislavy, na Univerzite Komenského vyštudovala právo, následne študovala aj na Kriebl's Institute vo Washingtone medzinárodné vzťahy. Po skončení štúdií nastúpila na Úrad vlády SR. Bolo to už po Nežnej revolúcii, za čias premiéra Moravčíka, ktorý bol aj jej profesor aj učil ju na Právnickej fakulte.

„Dal mi na starosť agendu USA a všetky ekonomické veci, právne systémy, agendu OECD, USAID, podporné programy v oblasti investícií. My, nová generácia, sme mali pomôcť k revitalizácii krajiny. Hľadali sme zdroje v zahraničí. Keď sa rozdelilo Česko-Slovensko, hľadali možnosti, aby sa Slovensko udržalo. Bolo potrebné vytipovať firmy a továrne, ktoré by boli nejakým spôsobom pripravené na medzinárodné investičné vstupy aj zo zahraničia," vysvetľuje Ružomberčanka.
Neskôr sa stala riaditeľkou sekcie medzinárodných privatizačných investícií na Ministerstve pre správu a privatizáciu národného majetku SR. Napokon ju oslovili z mediálneho konglomerátu CME.

„Páni Palmer, vtedajší veľvyslanec USA v Rakúsku a pán Ronald Lauder si nás pozvali do Viedne a povedali nám, že vznikne nová televízia TV Markíza. Vybrali si nás ako managerov a časom naozaj aj televízia Markíza začala úspešne vysielať. Mojou prácou však nie sú len televízie, robíme mnohé priemyselné parky, nové progresívne továrne, niektoré aj tu na Slovensku, investície ako Kia, Samsung, Trelleborg, Jaguár a ďalšie. Môj biznis je najmä v príprave a realizácii logistiky každého projektu," hovorí skromne Jana Turečková.

A keďže CME má medzinárodný charakter, práca si vyžadovala cestovanie. „Bolo nutné sa pohybovať medzi USA, Štokholmom, Oslom, Bratislavou a New Yorkom. Fungujeme v skupinách, kolegov mám z takmer každej časti sveta," vysvetľuje scestovaná rodáčka.

Väčšinou času žije v Štokholme a Bratislave, tam si založila aj rodinu. Aj napriek tomu, že často cestuje, svoju prácu má rada najmä vďaka spoznávaniu iných krajín či ľudí. Hovorí, že najhoršie sa robia projekty, ktoré sú orientované v Afrike.
„Napríklad v Keni, hoc majú vysokú životnú úroveň, nemáte žiadnu istotu ani od miestnych. Jeden deň by ste postavili plot, výrobnú halu, na druhý deň by zmizla, miestni by materiál použili na svoje domy," hovorí o bizarnej možnej skúsenosti Jana Turečková.
„Pre mňa je zaujímavá ako krajina najmä Čína. Teraz už viem, kto je Číňan, kto Kórejčan, Vietnamec či miešaný Filipínec, aj keď sa zdajú byť všetci rovnakí. Ale platí to aj opačne, aj my Európania sa im zdáme byť rovnakí," vysvetľuje Jana.

Prostredníctvom spoločnosti CME veľa pracuje aj v mediálnej branži. Napríklad aj pre Netflix, National Geographic či HBO.
„Je rozrobených mnoho projektov. Pre Netflix napríklad seriál o kráľovských rodinách, kde sa bude robiť istá sekvencia aj o švédskej kráľovskej rodine. Bude to zaujímavé, pretože sa natáča na základe podmienky, že sa budú prezentovať len pravdivé veci a nie prikrášlené," uzatvára Jana.

Vianočné prianie

Ak by sa narodenie Ježiša Krista odohrávalo dnes, zrejme by traja králi nemuseli cestovať za znamením hviezdy, ktorá svietila nad Betlehemom. Stačilo by vytiahnuť mobil. Medzi statusmi kamarátov by sa pravdepodobne objavila fotografia usmiatej rodinky aj s aktuálnou polohou. Pred jasľami by zrejme stál anjel, ktorý by ich upozornil na rozostupy a ako bonus by im zmeral teplotu. Gašpar, Melichar a Baltazár by nepriniesli zlato, kadidlo a myrhu. Možno len vakcínu, nádej pre lepšie zajtrajšky a konečne nejaký poriadny protipandemický plán. Nuž, a aj keď to kovid nevzdáva a ašpiruje na cenu Cestovateľ roka, Vianoce budú. A je len na nás, ako ich strávime.

Možno váš zemiakový šalát zažije mierny „update“, pretože zistíte, že vaša dcéra je odrazu vegánkou. Možno vám prihoria koláče, nestihnete predvianočné upratovanie a pri rozmotávaní svetiel na stromček zistíte, že vôbec nesvietia. Veď to poznáte, scenárov nepredvídateľných situácií býva mnoho najmä vtedy, kedy sa to vôbec nehodí. V mene celej redakcie Vám však zo srdca želáme krásne sviatky. Aby ste Vianoce prežili v kruhu najbližších, v pokoji, obklopení láskou a v zdraví.

Autorka: Anna Zábojníková

Autorka: Anna Šenkeríková

Čas na opravu pokazeného

Nebolo to tak dávno, keď sme si k pokazenému televízoru mohli zavolať pána opravára, ktorý prišiel so svojím záchranným kufríkom. Z neho vybral správnu súčiastku, ktorú pripájkoval do pokazeného televízora. Ten zrazu fungoval ako nový.

Svet sa odvtedy zmenil. Takýchto pánov opravárov už nie je možné tak ľahko nájsť. Je to skôr zázrak. Už dávno sme si zvykli, že je ľahšie to pokazené vyhodiť a kúpiť nové. Už takmer nič si nenechávame roky. To, čo sme kedysi nosili do opravy, dnes vyhadzujeme. Mobily, domáce spotrebiče, oblečenie, nábytok, automobily. Všetko meníme v správnom časovom intervale. Je to vraj ekonomicky výhodnejšie.

Škoda však, že táto mentalita zahadzovania prenikla aj do vzťahov. Zrazu podobne ľahko ako domáce spotrebiče, zahadzujeme vzťahy, dlhoročné priateľstvá a partnerstvá. Máme totiž pocit, že keď sa vo vzťahu niečo pokazí, je ľahšie takýto vzťah zahodiť a nájsť si nový, ako sa ho snažiť opraviť. Dnešné komerčné Vianoce nás v tomto životnom štýle podporujú. Veď je to čas, kedy si opäť pod stromčekom nájdeme kopu nových vecí. A čo s tými starými? V lepšom prípade ich posunieme ďalej, v horšom prípade vyhodíme.

Poviem vám jeden príbeh. Stal sa môjmu kamarátovi počas Vianoc. Bol vtedy malým chlapcom. Dnes má už cez päťdesiat. Vyrastal v Kežmarku. Bol Štedrý večer a on netrpezlivo čakal na ten najkrajší moment – rozbaľovanie darčekov. Najskôr celá rodina boli v kostole. Po kostole štedrá večera, a až potom nadišiel ten čas prísť k stromčeku a rozbaliť darčeky. Keďže bol najmladší, vbehol pod strom ako prvý. A hneď k tomu najväčšiemu darčeku. Od radosti kričal, keď rozlúštil na ňom svoje meno. Keď však veľkú krabicu rozbalil, prišlo sklamanie. Neveril vlastným očiam. Boli tam síce darčeky. Boli to však darčeky, ktorú už v minulosti dostal a medzi časom ich pokazil. Všetky boli pokazené. Indián s odlomenou nohou, autíčka bez koliesok a pod. Bol totiž takým malým kazisvetom. Jeho otec ho viackrát upozorňoval, že ak si pokazí tie, ktoré má, druhé nedostane. Tak mu pripravil na tieto Vianoce tvrdú príučku. Napokon tá príučka až taká tvrdá nebola. Otec bol k nemu milostivý. Tento kazisvet napokon predsa dostal aj jeden nový dar. Keď si však po rokoch na tieto zvláštne Vianoce spomína, s vďakou myslí na chvíle, keď potom spolu s Otcom opravovali to, čo pred tým pokazil.

Vianočný čas
Foto: pexels.com

Možno aj naše Vianoce môžu byť časom opráv. Časom, kedy môžeme opraviť to, čo sme počas roka pokazili. Myslím teraz zvlášť na vzťahy.

Naši blízki môžu byť tými živými bábikami, ktorým sme ublížili. Možno sme povedali slová, ktoré v nich niečo zlomili a veľmi ťažko sa to bude naprávať. A potom sú tu zranenia, ktoré si aj my nosíme v sebe. Aj s tými treba niečo spraviť. Pokúsiť sa odpustiť.

Či už ide o zlomené srdce, poškodené zdravie, alebo stratenú nádej v živote, nie sme na to sami. Vianočná zvesť je práve o tom, že náš Tvorca prišiel medzi nás. Ako náš priateľ, ako ten Nebeský opravár. Spolu s ním sa môžeme aj počas tohtoročných Vianoc odvážiť opraviť to, čo je už dlhší čas pokazené. Ak sa vám zdá, že vianočný čas je na to príliš krátky, môžete v opravách pokračovať aj v novom roku 2021. Niektoré veci, však, budú opravené až vo večnosti. Aj to môžeme považovať za dobrú správu.

David Bázlik
Evanjelický farár v Ružomberku.

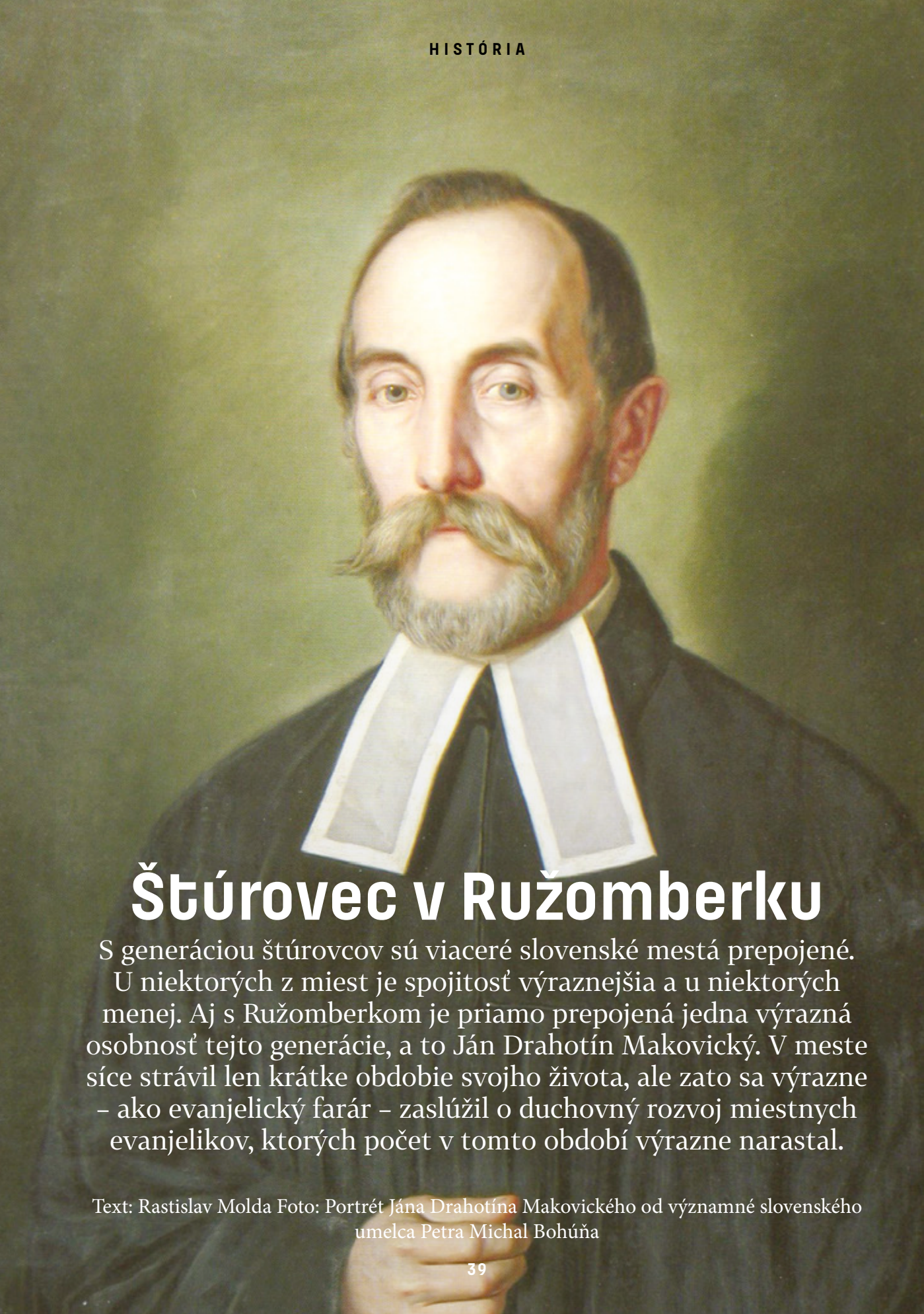

Štúrovec v Ružomberku

S generáciou štúrovcov sú viaceré slovenské mestá prepojené. U niektorých z miest je spojitosť výraznejšia a u niektorých menej. Aj s Ružomberkom je priamo prepojená jedna výrazná osobnosť tejto generácie, a to Ján Drahotín Makovický. V meste síce strávil len krátke obdobie svojho života, ale zato sa výrazne – ako evanjelický farár – zaslúžil o duchovný rozvoj miestnych evanjelikov, ktorých počet v tomto období výrazne narastal.

Text: Rastislav Molda Foto: Portrét Jána Drahotína Makovického od významné slovenského umelca Petra Michal Bohúňa

Ján Drahotín Makovický pochádzal z Liptovského Mikuláša, ako prvorodený syn mal podľa zaužívanej tradície pokračovať v otcovom remesle a stať sa krajčírskym majstrom. Jeho predurčený osud zmenila ťažká choroba. Ako tínedžerovi mu opuchla ľavá ruka v zápästí a musel absolvovať viacero dobových liečebných procedúr, dnes môžeme povedať, že aj dosť experimentálnych. Raz mu naordinovali pijavice, inokedy zase vkladať ruku do vnútorností čerstvo usmrtených baranov. Nič nepomohlo, ani štvortýždňový pobyt v kúpeľoch Lúčky. Vyliečil ho až lekár Hrádockého panstva Benjamín Kern, mimochodom otec významného maliara Hermana Armina Kerna. Záver lekára bol nasledovný: neodporúčal, aby mladík pokračoval v otcovom remesle. Práve preto poslali rodičia Jána Makovického na ďalšie štúdiá, konkrétne na evanjelické lýceum do Levoče. Tu sa stretol aj s trinástimi štúrovcami, ktorí odišli z Bratislavy na protest proti suspendovaniu Ľudovíta Štúra z pozície námestníka profesora Palkoviča. Práve tieto kontakty s mladíkmi z Bratislavy a štúdium v Levoči podnietili Jána Makovického, aby sa stotožnil s ideami štúrovcov a po ich vzore prijal tiež slovanské meno Drahotín.

V štúdiu sa mu darilo a túžil v ňom pokračovať. Ako vychovávateľ v šľachtickej rodine v Oravskom Podzámku si zarobil prvé peniaze a tak mohol odísť za ďalším vzdelaním do nemeckého mesta Halle. Tu absolvoval teologické a filozofické štúdiá. Po návrate sa stal najskôr kaplánom a v auguste 1847 ho superintendent Pavol Jozeffy vymenoval za evanjelického farára. Nikde však nenašiel cirkevný zbor, kde by mohol pôsobiť a tak sa z neho stal učiteľ na evanjelickej škole v Liptovskom Mikuláši, kde pôsobil približne štvrťstoročie.

Dobový pohľad na pôvodný evanjelický kostol v Ružomberku.
Zdroj: Zdenko Duriška

Ako z akčného filmu

Meruôsme roky výrazne zasiahli do života mladého štúrovca a udalosti, ktoré v tomto období zažil, sú ako predloha k akčnému filmu. Ako stúpenec slovenského národného hnutia sa dostal do konfliktu s maďarskou gardou a z Liptova musel cez tatranský hrebeň ujsť do dnešného Poľska, kde sa pridal k cárskemu vojsku. Následne sa na čele veľkej ruskej armády vrátil do Uhorska. Nebol len radovým vojakom, bol vymenovaný za čestného poľného kaplána a v domovine mal verejne vystupovať a vysvetľovať príchod cárskych vojakov a verbovať dobrovoľníkov. Takto prešiel takmer celé dnešné Slovensko a koniec revolúcie ho zastihol až pri meste Miškovec. Keďže išlo doslova o vojnový stav, ktorý v Uhorsku panoval Ján Drahotín, neraz takmer prišiel o život. Po revolúcii sa vrátil do Liptova, stále pôsobil ako učiteľ. Jeho túžbou bolo mať vlastný cirkevný zbor a pravidelne vykonávať Služby Božie. To sa mu splnilo až v Ružomberku.

V dolnom Liptove

Ján Drahotín Makovický sa stal novým farárom v Ružomberku v roku 1873. Na tento rok pripadla aj posviacka nového evanjelického chrámu, ktorá sa uskutočnila 7. decembra 1873. Bola to výnimočná cirkevná, ale aj národná slávnosť, keďže sa na nej okrem cirkevnej vrchnosti zúčastnilo aj viacero národovcov.

Avšak cesta k novému cirkevnému zboru i chrámu bola pre ružomberských evanjelikov po-

merne dlhá a náročná. Už dlhšiu dobu sa totiž snažili zriadiť vlastný cirkevný zbor, prvé pokusy o jeho utvorenie siahajú do predvečera revolučných udalostí, keď vyšli z Liskovej snahy zriadiť v Ružomberku cirkevný zbor a školu. Avšak udalosti z meruôsmych rokov tieto smelé plány prerušili. Ďalšie podobne úsilia prišli po príchode Petra Makovického do Ružomberka, išlo o mladšieho brata Jána Drahotína. Mladý, ambiciózny obchodník sa v Ružomberku usadil v roku 1850 a potreboval kňazskú výpomoc na spásu duše. Do kostola v Nemeckej Ľupči to mal peši na viac ako dve a pol hodiny.

Medzi rokmi 1850 až 1870 ružomberskí evanjelici podnikli viacero neúspešných žiadostí o zriadenie cirkvi. Jedna z nich, z roku 1864,vzišla z porady u Petra Makovického a podpísalo ju 34 ružomberských rodín, v Liskovej ďalších 35 a dokonca v Ľubochni ešte 14 rodín. Žiadosť dokonca podporil aj Liptovský župan a ďalší reprezentant štúrovskej generácie Ján Francisci. Úspešný výsledok sa nedostavil, stoličné zhromaždenie ani po viac ako roku o žiadosti nerozhodlo a spisy žiadateľom vrátil stoličný notár.

Úspech sa dostavil až v roku 1873, ružomberskí evanjelici získli svoj kostol i farára. Nový cirkevný zbor však potreboval aj liturgické predmety. Tie získal aj pričnením Jána Drahotína, a to predovšetkým z darov. Dnes môžeme povedať, že transparentne o daroch informoval práve nový farár a to v časopise Cirkewní listy, kde vymenoval všetkých darcov. Makovického cieľom však nebolo byť transparentným, ale ako sám napísal „povinnými sme tedy verejne vďaku vzdať tým spanilomyslným dobrodincom...“ Išlo o veľmi pestré zoskupenie ľudí, no spomeňme aspoň niektorých a niektoré dary. Superintendent Ľudovít Geduly daroval Bibliu, ružomberské panie a panny liturgický odev a darom pre nový zbor boli aj krucifix, medené misy a kanvice k oltárnej službe i tlačidlo na vykrajovanie oblátok. Každý kostol potrebuje aj oltárny obraz, o ten sa postaral aj dnes známy umelec a priateľ Jána Drahotína Peter Michal Bohúň. A práve tento obraz nový farár aj vychválil: „Robota značí veliku pilnosť a oduševnenosť umelca, slovom, je obraz krásny, podarený na každý pád. Zaplatili sme síce zaň žiadanú cenu, ale tak s našou novou cirkvou naložil tenže p. Peter Bohúň, že sotva tretinu zásluhy svojej požiadal!“

Portrét Jána Drahotína Makovického na Table dejateľov, vydanom pri príležitosti 6. valného zhromaždenia Matice slovenskej v roku 1868.
Zdroj: Zdenko Duriška: Medzi mlynmi a bankami. Dejiny rodu Makovickovcov

Vznik nového cirkevného zboru napĺňal štúrovca radosťou a prirovnal to k mladému človeku vstupujúcemu do života: „Postavme sa v mysli svojej, drahí bratia a sestry vo viere, do okolností človeka mladého, verejný beh svojho život začínajúceho, nič okrem dobrej vôle a horlivosti za svoje povolanie nemajúceho, – ako sa teší, keď Boh jeho biedu požehnáva, keď mu blížni pomáhajú, keď mu zo dňa na deň na dobrom mene a majetku pribúda. Na jeho tvári vyčítame jeho vnútornú radosť – jeho duch je bystrejší, čulejší, ku práci schopnejší, majúci nádej, že mu Pán pomoci svojej i naďalej neodoprie, neodmietne... I cirkev nová, mladá, majúca byť svetlárňou, teší sa, keď jej na majetku duševnom i hmotnom pribúda, keď vidí, že duch horlivosti neusína, ale velebí sa, keď vidí, že ju jej blížni podporujú a tým dosvedčujú, že im veru na udržaní jej mnoho záleží.“ Práve takto optimisticky vstupoval do novej služby v Ružomberku Ján Drahotín Makovicky. Ako farár pôsobil v Ružomberku viac ako desaťročie, no začiatkom roka 1884 nečakane umrel.

Foto: Anna Zábojníková

Umelecký rezbár počas dokončovania vlkolínskeho domčeka z ľadu.
Foto: Anna Zábojníková

Jednou z ľadových rozprávkových postavičiek je aj mamut z Doby ľadovej.
Foto: Anna Zábojníková

Na Ľadovom kráľovstve pracovali umelckí rezbári z Čiech, Poľska a Slovenska.
Foto: Anna Zábojníková

Snehuliak Olaf z rozprávky Ľadové kráľovstvo.
Foto: Anna Zábojníková

BUĎME K SEBE ĽUDSKÍ

V časoch, kedy sme z každej strany informovaní o rôznych štatistikách, zabúdame byť k sebe ľudskí, všetci vieme, že ťažké časy nastali v priebehu marca a snažíme sa ich ustáť, ako sa dá. Názory na COVID-19 sa rôznia, líšia, prebiehajú vášnivé debaty na sociálnych sieťach, médiá sa predbiehajú o atraktívnejší titulok, šokujúce zábery... V tejto uponáhľanej dobe, kedy väčšina pracuje na báze homeoffice, sa vytráca spolupatričnosť, ochota a potreba pomoci. Pre elimináciu nákazy sa vláda SR rozhodla počas víkendu 30. 10. – 1. 11. 2020, spustiť celoplošné testovanie obyvateľstva. Testovanie prebiehalo aj v našom okrese, o čom Vás RK Magazín informoval. Odberové miesta boli personálne obsadené množstvom pracovníkov. Každý z nás si kládol počas testovania množstvo otázok – Koľko ľudí je na odberovom mieste? Majú zaplatené? Koľko dostanú zaplatené? Celý deň sú v ochranných odevoch? Teraz ruku na srdce, položil si niekto otázku, ako to zvládajú? Nie je im zima, keď testujú vonku? Majú zabezpečenú stravu?

Túto otázku si položili dve ružomberské firmy. Spoločnosť TRADE SERVICES, s. r. o. – firma, ktorá sa zaoberá stavbou stanov, prenájmom inventáru, technickým zabezpečením kultúrnych a spoločenských akcií. Ďalšou firmou bolo POHREBNÍCTVO Azíz & syn, s.r.o., činnosť tejto spoločnosti Vám nemusíme predstavovať, svoje dobré meno má v širokom okolí vybudované už od roku 1998. Preto sa rozhodli podporiť dve odberové miesta v Liptovskej osade. „Keď ma oslovili zo spoločnosti TRADE SERVICES, či by sme sa ako firma nepridali k podpore odberových miest ani sekundu som neváhala a hneď som súhlasila", informuje nás Svetlana Nemčeková konateľka firmy POHREBNÍCTVO Azíz & syn. „Spolu s pánom Cagalincom sme zabezpečili na nedeľu 1. novembra teplé obedy a osobne išli odovzdať odberovým tímom," dodáva S. Nemčeková. „ Vždy, keď môžeme pomôcť – pomôžeme. Treba si pomôcť aj takouto formou," hovorí Matúš Cagalinec zo spoločnosti TRADE SERVICES, s.r.o. V Liptovskej Osade boli dve odberové miesta po 10 ľudí. „Dobrovoľníci na odberových miestach, najskôr nechceli veriť, že im niekto len tak z dobrého pocitu doniesol obedy, ale úsmevy na tvárach dobrovoľníkov stáli za to," doplňuje M. Cagalinec.

„Po prvom kole testovania nasledovalo druhé, pri otázke či pokračujeme v sponzorstve ďalej bola odpoveď jasná," hovorí Ing. Stanislav Surovček, majiteľ spoločnosti TRADE SERVICES. V rozhovore sa dozvedáme, že pri druhom kole, ktoré sa uskutočnilo 7. a 8. novembra 2020 upravili „menu" pre odberové tímy. „Počas druhého kola testovania mali odberové tímy obedy zabezpečené, preto sme sa rozhodli pre menšiu úpravu. Odberové tímy dostali vývar, domáce škvarkové pagáče a štrúdľu, tu sa musím určite v mene oboch spoločností poďakovať Penziónu Blesk, pri riešení ceny nám oznámili, že polievky dostaneme od Penziónu Blesk zadarmo a radi sa k nám pripoja. O spokojnosti odberových tímov svedčia fotografie," uzatvára S. Surovček.

Fyzioterapeutka MFK Ružomberok: Medzi futbalistami som zapadla

Ružomberčanka Ingrida Nagyová je jediná žena v kolektíve ružomberských futbalistov. Takmer rok a pol pomáha hráčom opäť prinavrátiť pohybovú silu. Porozprávala nám nielen o úlohe fyzioterapeutky, ale aj o vášni ku športu či o svojom vlastnom projekte s názvom This is Liptov.

Text: Anna Zábojníková Foto: archív Ingridy Nagyovej

Ingridu Nagyovú priviedli ku športu rodičia, obaja sú totiž volejbalisti. Ich dcéra sa síce nevybrala rovnakou cestou, pri lopte však predsa len ostala. Rodená Ružomberčanka najskôr plávala, potom sa venovala gymnastike a napokon hrá už 20 rokov basketbal, momentálne chodí hosťovať do Žiliny. A hoci je 26-ročná dolnoliptáčka stále aktívna a pravidelne športuje, rozhodla sa, že sa o pohybe aj čo to priučí. Vyštudovala fyzioterapiu a dnes pomáha ružomberským futbalistom so zraneniami či pohybovými ťažkosťami.

Často si nás mýlia s masérmi či s rehabilitačnými odborníkmi

„K fyzioterapii som sa dostala vďaka mojej mamine. Učiteľstvo telesnej výchovy a trénerstvo ma v Banskej Bystrici nebavilo. Mamka prišla s tým, že v Ružomberku na Katolíckej univerzite vyučujú odbor fyzioterapie, tak som sa rozhodla, že to skúsim, pretože som sa chcela v tejto oblasti viac rozvíjať," vysvetľuje usmievavá Ružomberčanka a hneď nám aj vysvetľuje svoje poslanie. „Fyzioterapeut je vysokoškolsky vzdelaný zdravotnícky pracovník, ktorého poslaním je prinavrátiť ľuďom zdravie, vrátiť ich k plnohodnotnému životu a práci.

Fyzioterapeutka Ingrida Nagyová
Foto: archív I. Nagyovej

Pomáha riešiť problémy s pohybovým aparátom, ktoré vznikli ako dôsledok životného štýlu – športovaním, nešportovaním, sedením, jednostranným preťažením, zápalom, operáciou, úrazom. Ďalej pomáha s prevenciou zranení a pomáha športovcom k väčšej fyzickej sile," hovorí Ingrida. Zároveň konštatuje, že fyzioterapeutov si ľudia často zamieňajú s masérmi, niekedy aj s rehabilitačnými odborníkmi.

V Ružomberku študuje posledný rok na magisterskom stupni v odbore fyzioterapia. Medzitým ju nakrátko zavialo aj do Bratislavy. „Pracovala som v špecializovanej nemocnici pre ortopedickú protetiku. Domov som sa vrátila, pretože mi chýbala príroda a hory. Rada behám, človek potrebuje vypnúť a v Bratislave to bola samá betónová džungľa," priznáva mladá športovkyňa. Dnes je jednou z dvoch fyzioterapeutov pre MFK Ružomberok.

„Minulé leto ma oslovil kamarát, ktorý robí v klube futbalového trénera, že by potrebovali fyzioterapeuta. Pre mňa to bola dobrá príležitosť sa opäť v tejto oblasti vzdelávať, niekam sa posunúť a hlavne pracovať s ľuďmi. Prišla som na pohovor a vzali ma," hovorí o svojej práci Ingrida Nagyová. Najčastejšie pomáha mládeži, no párkrát už bola nápomocná aj pre futbalistov z kategórie A.

„Chodím na zápasy aj na tréningy. O futbalistov sa starám nielen po zápase, ale aj pred ním," začína vysvetľovať dôležitosť svojej úlohy Ružomberčanka.

Ak sa totižto futbalista zraní, je to práve ona, ktorá musí vybrať správnu terapiu. Zvyčajne naordinuje elektroliečbu, ľadové obklady, gély alebo aj kinezio tejpy. A práve tie nás zaujali. „Sú to elastické pásky, ktoré sa používajú napríklad pri natiahnutí svalu. Dá sa nimi znížiť napätie svalu. Účinok má dve fázy. Na jednej strane pomáhajú k natiahnutiu svalu, na druhej k jeho relaxácii," hovorí o kinesio tejpoch Ingrida a jedným dychom dodáva, že existujú dva typy. Kým kinesiologická páska ide len do dvoch smerov, dynamický tejp je pružný do všetkých štyroch.

Zranenia sú podľa Nagyovej ovplyvnené vekom, ale aj degeratívnymi zmenami na kĺboch. Najmä vo futbale je na športovca kladená vyššia záťaž ako pri iných športoch. Najčastejšie sa objavujú úrazy členku, kolena, natiahnuté či roztrhnuté stehenné svaly. Medzi menej bežné sú úrazy ramena či hlavy. „Zatiaľ som nezažila, že by sa niekto musel definitívne vzdať futbalu kvôli zraneniu. Buď prestúpia inam alebo sa venujú stále športu. Sama viem, že keď človek športuje, tak je to láska na celý život," priznáva fyzioterapuetka.

Aj napriek tomu, že pracuje v mužskom kolektíve, medzi futbalistami si vybudovala dôveru. „Berú ma ako kamarátku, vedia, že im vždy poradím. Zároveň ma rešpektujú, možno je to aj tým, že som vysoká, no už sme si na seba za ten čas zvykli," hovorí s úsmevom Ingrida Nagyová.

Priznáva však, že sú dni, keď jej pomoc netreba. „Niekedy si zápas len „odsedím", nestane sa žiadne zranenie. Ja som ale aj taký povzbudzovač na ihrisku. Keď máme po zápase, tak ma chalani vezmú urobiť pokrik, je to milé, že ma berú do kolektívu. Povedali mi, že som im sadla," teší sa 26-ročná Ingrida.

Nedostatok kompenzačných

cvičení vedie k nesprávnym pohybovým stereotypom

Práca sympatickej fyzioterapeutky začína hneď po príchode na štadión. Kým prídu aj futbalisti, musí nachystať potrebnú regeneráciu po zápase alebo tréningu. Sú to najmä kaďa či šlapáky. Treba však pripraviť aj lekárničky, tejpy, masážne emulzie, všetko to, čo futbalisti potrebujú, aby podali čo najlepší výkon.

„Ľadová kaďa je jednou z metód regenerácie, ale aj prevencia zranení. Po zápase musia futbalisti zregenerovať svaly. Ja sa napríklad každé ráno sprchujem v ľadovej vode približne päť minút. Začala som s tým pred rokom a odvtedy som bola len raz chorá. Striedanie teplej vody so studenou má veľký význam. Teplá roztiahne cievy, studená zase stiahne. Vďaka tomu sa urobí „krvná pumpa", rýchlejšie sa okysličí organizmus a človek je aj viac nabudený," hovorí o dôležitosti ľadovej vody (nielen) pre športovcov dolnoliptáčka a vysvetľuje, že trendom je dnes aj kryokomora.

„Je to liečebná metóda, pri ktorej sa človek zavrie do komory, kde je mínus 140 stupňov. Zotrvá tam po dobu piatich minút a potom ide napríklad na bicykel. Jednoducho, vyberie si kardio cvičenie, aby naštartoval metabolizmus. Táto liečba sa využíva napríklad po ťažšom zápase, aby športovci ľahšie zregenerovali," hovorí o populárnej metóde športovkyňa.

Dôležitou súčasťou pri športovaní sú aj kompenzačné cvičenia. Ak je teda futbalista pravák a do lopty kope len pravou nohou, musí si pohyb kompenzovať ľavou nohou, ktorá je menej zaťažovaná. Pojem kompenzačné cvičenia by mal byť samozrejmosťou každému aktívnemu športovcovi. Zabúdať by ale naň nemali ani bežní pracujúci ľudia či rekreační športovci. Vhodné a potrebné sú pre každého z nás.

„Musím to robiť aj ja pri basketbale. Som praváčka, no keď idem strieľať na kôš, ľavú nohu mám odrazovú. Kompenzačné cvičenia teda musím robiť súčasne na pravú nohu a ľavú stranu ruky. Je to reťazec, ktorý musím dodržiavať ako športovec," vysvetľuje význam cvičení Nagyová.

Práve s nedostatočnými kompenzačnými cvičeniami vznikajú aj nesprávne pohybové stereotypy. U futbalistov najmä pri behu a chôdzi. „V tréningových procesoch je málo kompenzačných cvičení, a to nielen na Slovensku, ale po celom svete. Kvôli tomu potom vzniká najčastejší problém – skolióza," konkretizuje fyzioterapeutka.

Zlými pohybovými návykmi môže dôjsť až k degeneratívnym zmenám, teda k trvalým poškodeniam. „Neprejavia sa hneď, ale časom. Ak je jedna končatina jednostranne zaťažovaná a druhá málo, môže vzniknúť zlý pohybový stereotyp. Naším cieľom je ho opraviť. Lýtkový sval môže byť tiež menej vyvinutý. Toto všetko si my, fyzioterapeuti, dokážeme všimnúť už len z pohľadu," konštatuje Ingrida, no zdôrazňuje, že fyzioterapeut sa musí celý život vzdelávať.

„Ak chcem byť dobrá v tom, čo robím, musím sa neustále vzdelávať a to v každej oblasti. Ak aj používam jednu časť metodiky, musím si študovať aj ďalšiu," priznáva športovkyňa.

Šport ju natoľko oslovil, že by mu chcela zostať verná aj v budúcnosti. „Nemám malé ciele, každý by ich mal mať vysoké. Chcela by som robiť pre nejaký zahraničný klub, aby som videla fyzioterapiu aj z iného pohľadu, napríklad v Rakúsku, Nemecku či Švajčiarsku. Nevravím, že by som sa nevrátila, no chcela by som to skúsiť," vysvetľuje Ingrida Nagyová.

O tom, že je hrdou dolnoliptáčkou svedčí aj jej aktivita na sociálnych sieťach. Pred rokom na Instagrame založila stránku This is Liptov. Krásy okolitej prírody vďaka hashtagom a obrázkom ukazuje celému svetu.

„Keď som sa z Bratislavy vrátila do Ružomberka, chýbala mi stránka, ktorá by ukazovala aj ľuďom tu v okolí nejaké pekné miesta. Nemusí to byť hneď vrcholová turistika, ale aj ľahko dostupné miesta. A tak som ju sama založila, robím to najmä z lásky ku tomuto kraju," hovorí o instagramovej stránke This is Liptov mladá športovkyňa. Dnes má na svojom účte viac ako stovku fotografií z okolia Ružomberka.

Medzi jej najobľúbenejšie miesta patrí Hrabovo, kam chodí pravidelne behať. Nepohŕdne ani turistikou. „Naposledy som bola na Veľkej skale. Málo ľudí dokonca aj tu z Ružomberka pozná, kde to je. Musíte ísť z Kalvárie smerom na Krkavú skalu, odtiaľ sa dá prejsť až na Sidorovo," vysvetľuje Ingrida Nagyová, ktorá sa nielen výzorom, ale aj prejavom podobá na úspešnú slovenskú zjazdovú lyžiarku Petru Vlhovú. „Veľa ľudí mi to hovorí, už je to aj celkom vtipné, ale asi na tom niečo bude," uzatvára so smiechom sympatická dolnoliptáčka.

Milí Ružomberčania,

Vianoce. Sviatky pokoja a radosti. Sviatky, počas ktorých sa rodiny a priatelia stretávajú a užívajú si spoločné chvíle.

Tohtoročné Vianoce budú tak ako celý predchádzajúci rok ovplyvnené pandémiou a protipandemickými opatreniami.

Určite si však nájdime čas, zastavme sa a obzrime sa za uplynulím rokom.

Rok 2020 nás každého niečo naučil, niečo nám pripomenul, niečo potvrdil niečo vyvrátil. A aj sme si trošku upratali v prioritách a hodnotách.

Poučme sa. Nezabudnime, že nič netrvá večne.

Vianočné číslo Ružomberského magazínu vychádza aj tohto roku ako dvojčíslo. Verím, že si každý čitateľ nájde v aktuálnom vydaní to svoje, a že nám ostanete verní aj v budúcom roku.

Želám vám Požehnané Vianočné sviatky a Šťastný Nový rok 2021 plný zdravia.

Robo Kolár

vydavateľ RK Magazínu,
predseda Inštitútu RK,
organizátor Fullových dní

Inzerujte v RK Magazíne

píšte na: inzercia@rkmagazin.sk

Inštitút RK

je občianske združenie, ktorého cieľom je rozvoj mesta Ružomberok a liptovského regiónu. Hlavným cieľom je pomoc rozvoju mesta Ružomberok a vykonávať činnosti zamerané na vytvorenie koncepcie a vízie rozvoja mesta a regiónu, čomu sú podriadené aj ďalšie ciele združenia. Podporujeme aj:

Fullove dni

Mestský študentský parlament

Diagnostický ústav Ľubochňa

Chess fest

Letný tábor

Večerný beh

Ružomberčania fotografujú

Beh na Malinné

MFK Ružomberok - ženy

fb.com/institutrk

Robo Kolár
predseda Inštitútu RK

www.institutrk.sk

AVESTAV

stavebná spoločnosť

www.avestav.sk

avestav@avestav.sk

+421 905 427 689

Madačova 1/A

Ružomberok